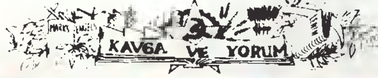
Bütün ülkelerin proleterleri birleşin!

Karkêren hemû welatan yekbın!

İŞÇİNİN SESİ

Yaşasın proletarya enternasyonalizmi!

Yıl:8, Sayı:178-179
7 Aralık 1981

Dünya mp ryalizmine karşı dünya devrimi için

Emine Engin

Türkiye'nin başkentindeki gecekondu semtlerinde tifo ve birçok büyük kentte, okullarda bit salgını çıktı. Yüzlerce emekçi tifoya yakalandı ve resmi açıklamalara göre 12 kişi tifodan öldü. Bunlar, halkımızın ne denli kötü koşullarda yaşadığını yansıtıyor.

Dünyada öyle ülkeler vardır ki, sosyalizmi de getirsen, örneğin bir tifo salgınını önleyici koşulları yaratmak, aşırı ekonomik gerilik nedeniyle uzun yılların işidir. Türkiye için durum böyle değildir. Türkiye'nin bugünkü ekonomik gelişme düzeyinde, tifo ve bit salgınlarının tek sorumlusu, kapitalist üretim ilişkileridir.

Kapitalizm genel olarak halkın durumunu değil, kârını düşünen bir sistemdir. Faşist dıktatörlük, bu sistemin yarattığı bunalımın faturasını halka ödetmek için, özel olarak bu amaçla, başa geldi. Tifo ve bit salgınları ödenen faturanın ek parçasıdır.

Halkımızın sağlığı tehlikededir. *Günaydın* gazetesine göre bugün Türkiye'de normal bir aile ancak ayda net 50.000 lirayla geçinebilir. İşçilerin, emekçilerin ortalama geliri bunun çok altındadır. Enflasyon için verilen rakkamlar inandırıcı değildir ama resmi rakkam bile yüzde 25'in üzerinde olduğu halde, 1982'de işçi ücretlerine yüzde 25 "zam" vereceklermiş. Yani, enfasyonla birlikte ele alındığında işçi sınıfımızın yaşam koşulları hızla gerileyecektir.

Sermaye cephesinde ise, bankerler milyarlarca lirayla birlikte ortalıktan toz oluyorlar. Holdingler firma alışverişine çıkmıştır. Örneğin, Eczacıbaşı Holding Radyolin'i, Alarko Holding Vega televizyon fabrikasını satın alıvermiş. Bu alışverişlerde başı, özellikle Arap ülkelerinde inşaat işi yapan, Çavuşoğlu, Kozanoğlu, Enka Holding gibi guruplar çekiyormuş. (*Günaydın,* 22 Kasım 1981).

Gerçekte emekle sermaye arasındaki çelişki gizlenemeyecek kadar ortadadır. Faşist cunta da bunun "sıkıntısını" çekiyor. Kendi kadrosu içinde, ülke içinde ve uluslararası alanda itiş kakışları giderek artıyor.

Faşist cuntanın öz be öz kadrosundan Ulusu, "başbakanlık havada bir müessese olarak kabul edilmiş" diye dert yanıyor. Ülkedeki çelişkiler öyle derin ki, Kurucu Meclisde de hemen fikir ayrılıkları beliriveriyor. Neredeyse sıra, eski meclis gibi yumruklu toplantılara gelecek.

Faşist cunta, Avrupa'yla didişmesinin de bir parçası olarak, Ecevit'e bile tahammül edemedi. Ecevit tutuklandı. Her ne kadar Ecevit, faşist cuntayı başa bela etmede büyük rol oynamışsa ve komünistler, devrimciler vurulduğu, asıldığı, tutuklandığı zaman ağzını açmamışsa... da, onun faşist cunta tarafından tutuklanmasına karşı olduğumuzu belirtelim.

Ecevit işçi sınıfından korkar ama işçi sınıfının, Ecevit'e yapılanı dahil, her türlü haksızlığa karşı sesini yükseltmemesi için bir nedeni yoktur. Bu yüzdendir ki proletarya hegemonyası demokratik savaşımın tek güvencesidir.

Halk arasında ciddi bir birikim vardır. Ecevit'in durup durup birden cuntaya muhalefet etmesi bununla yakından bağlıdır. Yine aynı olguyla bağlı olarak, MHP de açıkça yedekte tutulmaktadır. MHP davası yüzünden bugün "yasal propaganda" olanağı olan tek parti MHP'dir. Hergün gazeteler, televizyon çarşaf çarşaf MHP' den söz ediyor.

Agah Oktay Güner, "Marksistler asla Marks'ın aleyhinde konuşmazlar. Biz ise faşizme karşı olduğumuzu çok söyledik" demiş. (*Tercüman,* 27 Kasım) Bu sözlerle, hem Marksistlerin hiçbir zaman iki yüzlülük yapmadıklarını, hem de kendilerinin iki yüzlülüklerini, yalan ve demagojiye dayandıklarını açıkça itiraf ediyor. Bu aşırı yalan ve demagoji "yeteneği" nedeniyle, MHP şu ya da bu kılıfla yeniden öne sürülebilir, bunun için yedekte tutuluyor.

Faşist cunta içerde, korkudan yedeklerini hazırda tutarken, dışarda da aktif bir çaba harcıyor. Kıbrıs'a faşizmi ihraç etmek üzere bir Kıbrıs müsteşarlığı kurulmuş! Doğrudan Ulusu'ya bağlı olan müsteşarlığın başına Kıbrıs Türk "Barış"(!) Kuvvetleri eski komutanı Vahit Güneri getirilmiş. Bu müsteşarlık, Kıbrıs Türk Federe Devleti'nde işbaşına gelen hükümetlerin partizanca tutumlarından, bu yüzden ekonominin iyi gitmeyişinden, özellikle kaçakcılıktan "şikayetçiymiş". Faşist cunta sömürgeci siyasetini bu kadar yüzsüzce izliyor!

Son zamanlarda cuntanın dış aktivitelerinden biri de Evren'in Pakistan gezisi oldu. Tencere Türkiye'den yuvarlandı, Pakistan'daki kapağını buldu. Evren'in ilk gezisini Pakistan'a yapması Türkiye'deki rejimin niteliğini uluslararası alanda o kadar açığa çıkardı ki, Nazlı Ilıcak bile ilk gezinin Pakistan'a olmasını eleştirmek zorunda kaldı.

Evren Pakistan'daki konuşmalarında görülmedik bir barış meleği kesildi. Nükleer savaş kabusundan, silahların denetimi ve sınırlandırılmasından, geniş kaynakları silah üretiminden barışçı amaçlara yöneltmekten söz etti. İsrail'e karşı Filistin halkından yana konuştu! Menşevikler bu konuşmalarla herhalde Evren'i birkaç adım daha ilerletmişlerdir.

Aynı gezide, nükleer teknoloji, çeşitli dallarda "işbirliği" sorunları ele alındı. İki ülkenin bölgede üstlenebileceği ortak karşı-devrimci, gerici rolden sık sık söz edildi. Bu arada armağanlar, sözler alındı, verildi. Evren'in verdiği sözler arasında, Türkiye'nin sürekli Pakistan'ı destekleyeceği var. Ziya da Pakistan'ın hep Türkiye'yi destekleyeceğinden söz etmiş.

Burada söz konusu olan, iki ülkedeki rejimin sürekli birbirini desteklemesidir. Oysa iki ülkede de rejimin "sürekliliği" değil, "sallantısı" ağır basmaktadır. Devrimini yapmış bir Türkiye Ziya rejimine destek vermeyeceği gibi, devrimini yapmış bir Pakistan da Türkiye'nin gerici yönetimine destek vermez.

Pakistan ve Türkiye halkları faşizmi devrimle devirmek için savaşıyorlar. 60 yıldır gericiliğin, burjuvazinin kendi amaçlarına kullanmaya çalıştığı Afganistan-Pakistan-Türkiye halklarının tarihsel ilişkilerini emperyalizme karşı sosyalizm için yeni bir temelde canlandırıyorlar.

Bütün ülkelerin proleterleri birleşin!

İŞÇİNİN SESİ

Yıl:8, Sayı:178-179
7 Aralık 1981

Masrafı: 50p. ■ Yıllık abone: 15 pound ■ Türkiye'den 4 kitap gönderilerek abone olunabilir ■ Yazışma adresi: 29 Parkfield Street, London, N1, England ■ Baskı: Morning Litho Printers Ltd. (TU) ■ Gönderilen yazıları yayınlayıp yayınlamama ve tersine bir istek belirtilmedikçe düzeltme, ya da kısaltma hakkı yayın kurulunundur. Hiçbir yazı geri gönderilmez.

OKURLARIMIZ YAZIYOR

Sosyalizme giden yolumuzu durduramazlar

Devrimci selamlar!
Çıkan yayın organlarınızı devamlı izlemekteyim. Eksiksiz her sayı elime geçmektedir. Sizi eleştirenleri, kararlılıkla açık olarak cevaplandırıyorsunuz. Çalışmalarınızda başarılar dilerim.

Sizin çalışmalarınıza hayranım. Çünkü gerçekten her örgüt görevini sizin gibi yerine getirmiş olsaydı, bugün, geçici olarak da olsa, yenilmiş değil, yenmiş olacaktık.

Şuna inanıyorum ki tarihin tekerleği geriye dönüş yapmayacaktır. Beşli çakal generaller çetesi Atatürkçülükle yola çıkıyorlar, tam Hitler Almanya'sı faşizmini getirmeye çalışıyorlar. 1 Mayısları yasakladılar, siyasi partileri ve dernekleri kapattılar...

Biz, bütün bunların yerine yepyeni dünyamızı kurup, orak-çekiçli bayrağımızı dikeceğiz. Sosyalizme giden yolumuzu hiçbir zaman durduramazlar.

Kahrolsun faşizm, emperyalizm!

Yaşasın Kürt ve Türk halklarının bağımsızlığı!

Yaşasın bütün proleterlerin dayanışması!

Devrimci selamlar.

M.R.
İsveç

İÇİNDEKİLER

Fransa halkı devrimle kurtulacak

Yoldaşlar,
Ben Dortmund'dan genç bir *İşçinin Sesi* sempatizanıyım. Sürekli *İşçinin Sesi*'ni okuyorum.

Bu mektupta devlet konusuna değinmek istiyorum. Devrim dendiğinde eski düzenin üst yapısının kaldırılıp atılması, en başta da onun en büyük koruyucu gücü olan devletin yerle bir edilmesi, parçalanması anlaşılır. Fransa'da Mitterand seçimle başa geldikten sonra bazıları sosyalizm geldi diyorlar. Oysa sosyalizm devrimle gelir. Devrim olmadan Fransa halkı kurtulamaz.

Devrimci selamlar.

T.M.
Dortmund

Menşevikleri Paris'de de ilerletmeye başladık

Değerli yoldaşlar,
Size Paris'den menşeviklerdeki son gelişmeleri yazıyoruz.

Menşevikler ilerliyor! Varlığımız, her yerdeki gibi Paris'de de menşevikleri "ilerletiyor", "militanlaştırıyor"(!)

16 Kasım 1981'de Paris'de Mutualite salonunda "Cuba si yankee no" (Küba'ya evet, Yankee'ye hayır) belgisiyle bir toplantı yapıldı. FKP'nin Küba ve Latin Amerika halklarıyla dayanışmasını dile getiren salon toplantısına, dörtbin kişilik yığınsal katılım oldu.

Biz toplantı başlamadan önce salonun önünde gazete ve yayın sattık, proleter enternasyonalist ve anti-faşist belgiler bağırdık. Bu arada salonun köşesinde takvim satan menşeviklerimiz, "ne devrimden (!?) ne de sıladan bir haber" uyuşukluğundan kurtulup bizi FKP'lilere jurnallediler. Ama yine de biz yayın satışını sürdürdük.

Gecenin sonunda, çıkışta tekrar yayın satışına başladık ve orijinal bir militanlıkla karşılaştık. Menşevikler büyük bir süratle, Paris'deki uzun süreli varlıklarının ürünü olan 15 kişilerini toplamışlar, tiz haykırışlarla barış takvimlerini satıyorlardı. Biz de tek bir yürek, tek bir yumruk gibi kararlılıkla, disiplinle yayın satışlarına devam ederken, "kahrolsun faşist cunta", "devrim için savaşanların sesi *İşçinin Sesi*", "faşist cuntaya karşı Türkiye halklarıyla enternasyonalist dayanışmayı yükseltelim" belgilerini haykırdık.

Menşeviklerin provokasyonunu gereken biçimde boşa çıkardık. Bu eylemle menşevikleri "militanlık" alanında bir hayli ilerletmiş olduk. Çünkü bir süre önce menşevikler, çıktıkları bir afişlemede, afişlerini ve ve tutkallarını, büyük bir terbiyeyle ve sessiz sedasızca Strasbourg bölgesindeki Maoistlere teslim etmişlerdi. Bundan az sonra gösterdikleri "militanlık" Leninciler karşısında ne denli "ilerlediklerinin", ya da daha doğru bir deyişle onları Paris'de de ne denli "ilerlettiğimizin" açık bir göstergesidir.

"İlerlemelerinin" nedeni ise açıktır. Faşist cuntanın yaptıkları onlarda bir savaş azmi yaratmıyor. Başkasının elbisesini giymiş gibi, sahte bir "militanlık" içine giriyorlar.

Paris

HABERLER

Britanya gazetelerinde Türkiye üzerine çıkan yazılar

Geçtiğimiz haftalarda, Türkiye'deki durum, Batı gazetelerinde yine geniş bir yer tuttu. Biz Britanya'nın önde gelen bazı gazetelerinde çıkan yazılardan aktarmalar yapacağız.

Onyedi Kasım tarihli *Financial Times* gazetesinde David Tonge'nin bir yazısı çıktı. Yazıda şöyle diyor:

"Türkiye'deki durum Batı' da yine endişeye yol açıyor. Askeri yönetimdeki son sertleşme, devletin başı General Kenan Evren ve meslekdaşlarının niyetleri hakkında kuşku yaratmıştır.

"Geçen ay içinde ülkenin tüm siyasal partileri kapatılmıştır. Üniversitelerin özerklikleri ellerinden alınmış ve devletin denetimindeki radyo ve televizyondan atılmalar olmuştur. Ama en çok endişe yaratan olay, Ankara'da bir sıkıyönetim mahkemesinin, eski başbakanlardan Bülent Ecevit'i askeri yönetime karşı çıktığı için 4 ay hapse mahkum etmesi olmuştur.

"Eğer Bay Ecevit gerçekten hapse atılırsa (...) Batı'nın askeri yönetime kalan sempatisi de buhar olup tükenebilir. Bu ay içinde Ankara'ya kısa bir ziyaret yapan, Alman Dış İşleri Bakanı, Herr Hans Dietrich Genscher'in taşıdığı mesajın özü budur. Dolayısıyla, risk altında olan, kendini finanse etmek için gelecek yıl Türkiye'ye gereken kredi ve bağışlardır. Bunlar için pazarlıklar — başkalarının yanısıra OECD ve AET ile — şu anda sürmektedir".

Görüldüğü gibi, Batı, taşıdığı mesajları açıkça da dile getiriyor. İşin ilginç yanı, tüm bu tür mesajların, endişelerin altında yatan olgular da oldukça açık söyleniyor. Aynı yazıda şöyle deniyor:

"Türkiye'de hüküm süren barış hâlâ kaygan taban üzerinde duruyor. Sessizlik, ulusal hoşnutluk ya da onayı yansıtıyor gibi görünmüyor... Siyasal kutuplaşma her zamanki gibi alabildiğine derindir".

Böylece Ecevit'in durup durup neden askeri yönetime karşı çıktığı da, Batı'nın artan endişelerinin nedeni de çok özlü bir biçimde dile getirilmektedir. *The Times* gazetesi de 25 Kasım tarihinde, aynı konuyu açıklığa kavuşturuyor.

"Generaller demokrasi için bir elit hazırlıyorlar" başlıklı yazıda, demokrasi sözü tırnak içinde kullanılıyor ve kurulacak "demokrasi"nin, "bekçi köpeği" işi görecek komitelerle herşeyi devlet başkanına bağlayacak bir yapıdan başka birşey olmadığı anlatılıyor. Batı burjuvazisinin bile Türkiye'de kurulacağı söylenen burjuva demokrasisiyle alay ettiğini gösteren yazıda, Türkiye'de eskiden siyaset adamı olan birinin şu söyleri aktarılıyor:

"Partiler, dernekler ve sendikalar gibi olağan demokratik kanallar kapandığı zaman, toplum ya tümden boyun eğmeye ya da İran'da olduğu gibi, beklenmeyen ve düzensiz patlamalara zorlanır".

Hep sorun gelip gelip can damarına bağlanıyor: Patlama korkusu.

The Times gazetesinde, 26 Kasım'da yayınlanan bir haberde de AET Bakanlar Konseyi adına Britanya hükümetinin, Londra Büyükelçisi Rahmi Gümrükçüoğlu'na Ecevit'e gösterilen tutumun AET yardımını kesmeye neden olacağını resmen bildirdiği yer alıyor.

Öte yandan, Evren'in Pakistan gezisi basında alay konusu olmuştur. Gezinin haberi yine *The Times* gazetesinin 24 Kasım tarihli sayısında, "Ziya, Evren'le göz göze bakıyor" başlığıyla veriliyor. İki liderin "görüş birliği", "mutlak dayanışması" alaycı bir üslupla anlatılıyor.

Faşist cunta için işlerin hiç de "iyi" yürümediği, içte ve dışta tepkilerin ne derece yoğunlaştığı bu yazılarda yansımaktadır.

İŞÇİ MİZAHI

Evren halkı sevindirmek istiyorsa

Faşist cuntanın başı Evren, evinin balkonundan dışarıyı seyrediyormuş. Aşağıdan kendisini seyredenleri görünce cebinden bir binlik çıkarıp atmış. Parayı kapan birisi sevinmiş, öteki seyredenler açıkta kalmışlar. Bunu gören oğlu, "baba" demiş, "bin lira atıp bir kişiyi sevindireceğine, on tane yüzlük atıp on kişiyi sevindirirsin, hem de sen bin lirayla büyük iş yapmış olursun".

Evren ertesi gün on tane yüzlüğü balkondan atmış. Tabii on kişi sevinmiş, öteki seyredenler açıkta kalmışlar. Bu sefer kızı çıkmış ortaya, "baba" demiş, "on tane yüzlük atacağına, yüz tane onluk at, yüz kişi sevinsin, hem sen de aynı parayla daha büyük iş yapmış olursun".

Evren düşünmüş taşınmış, çocukları hep doğru söylüyor. Yüz tane onluk atarsa yüz kişi sevinecek. Hem kahramanlar kahramanı, Asena'nın üvey oğlu, altın saçlı, nur yüzlü, gök gözlü Kemal ne demiş? Devleti biz kurduk, koruyacak ve yüceltecek gençlerdir, dememiş mi? Evren bu lafı da hatırlayınca, çocuklarına daha çok güven duymuş ve atmış yüz tane onluğu. Yüz kişi parayı almış.

O sırada caddede çalışan bir işçi gür sesiyle bağırmış: "Habire sekiz on kişiyi sevindireceğine kendini at da bütün herkes sevinsin".

Y.Ç.
Hamburg

Tudeh'in Marksizme katkısı

Tudeh Partisi'nin teoriye katkısı.
Tudeh Partisi Genel Sekreteri Nurettin Kianouri, 1980 yılında, partinin organı olan *Nameh Mardum*'da yazdığı bir yazıda teoriye katkı yapmıştır. Aynı yazı SBKP MK organında da basılmıştır. Tudeh Partisi bu katkıyı, pratikle de zenginleştirmiştir.

Katkı şudur: "Ulusların kendi yazgılarını belirleme hakkı", "ulusların kendi yazgılarını *içerde* belirleme hakkı"na dönüştürülmüştür. Böylece tek bir sözcükle bile teoriye ne büyük katkıların yapılabileceğine etkili, canlı bir örnek oluşturulmuştur.

Ancak çözülmesi gerekli bir sorun vardır. Bu katkının gerçek sahibi ilk teorik formülasyonuyla Tudeh mi, yoksa ilk pratik uygulamasıyla bizim menşevikler midir?

TKP'nin Sesi'ne kulak ver

Hergün saat 5'de 25m, 11.820 Khz.
Yine hergün saat 7, 9, 11, 13, 17, 19'da 31m, 9.585 Khz.
Ve saat 21, 23, 01'de 49m, 6200 Khz.
Bunlara ek olarak Pazar günleri
saat 15'de 31m, 9.585 Khz. üzerinden dinleyebilirsiniz.

II. İktisat Kongresi'nden kim ne bekliyordu

Hatice Dağlı

Burjuvazi durdu durdu da, neden birincisinden 58 yıl sonra ikinci bir iktisat kongresi toplama gerekliliğini hissetti? Herhalde bunun nedeni, yalnızca, M. Kemal'in 100. yılını kutlama törenleri sona ermeden, 1923'de toplanan I.İktisat Kongresi'nin anısına saygı duruşu yapmak değildi. Elbette Atatürkçülüğü güçlendirmek, yığınlarda hızla biriken potansiyeli bir kez daha ulusal birlik ve beraberlik edebiyatıyla dağıtmaya çalışmak, II. İktisat Kongresi'ni toplarken, cuntanın amaçları arasındadır. Ancak bunlar amaçlanan yan ürünlerdir. Asıl amaç ise daha başkadır.

Kongre, "ekonomiyi güçlendirme" çevresinde döndü. Bugünün Türkiyesi'nde finans-kapital açısından bunun yolu, büyük mülkiyeti, devlet tekelci kapitalizmini güçlendirmekten ve dışarıya açılmaktan, emperyalistleşmekten geçer. Bu ikisi birbirine bağımlıdır. İlki, dışarıya açılmakla beslenmezse içerde burjuvazi içinde bile sorunları sürüncemede bırakır. Öte yandan, içerde işlere bir "çeki düzen" verilmezse ikincinin gerçekleşmesi çok güçleşir.

Bunların farkında olan faşist cunta, bu kongre ile, 24 Ocak kararlarının bir yıllık uygulaması ardından burjuvazinin değişik kesimleri arasında nabız yoklaması yapmış ve eşgüdümü yeniden sağlama amacını gütmüştür. Kongre'de Evren'in sözleriyle, "24 Ocak kararlarının uygulanmasının rahatsız ettiği" bazı burjuva çevrelerine, *özel* çıkarlarla çelişse de, 24 Ocak kararlarının uygulanması için, bu "genel çıkar" için, özel çıkarlarını geri planda tutmaları hatırlatılmıştır. Ve bu hatırlatılırken, emperyalistleşme perspektifinin propagandası çevresinde birlik sağlamak ve çelişkileri yumuşatmak istemişlerdir.

Emperyalistleşme perspektifi

Türkiye kapitalizminin önünde duran sorun, hem Demirel'in 12 Eylül öncesi IMF'ye gönderdiği mektupta, hem de OECD'nin Türkiye üstüne hazırladığı raporda açıkça belirtildiği gibi, Türkiye'nin dış pazarlarda rekabet koşullarını arttıracak koşulların sağlanmasıdır (21 Haziran 1980, *Milliyet,* "OECD, Turkey, Economic Surveys", 1981). Bir yandan Odalar Birliği Başkanı Yazar, öte yandan Turgut Özal, kongre kapanış konuşmalarında, komisyonlardaki konuşmaların odak noktasını oluşturan "Türkiye ekonomisinin gündemindeki ağırlık noktasını" bu doğrultuda şöyle özetlediler:

"Ekonominin dışa açılması şansı iyi kullanılmalıdır" (Yazar).

"Dış aleme açılmak milli bir hedef olarak benimsenmelidir" (Özal).

Türkiye'de kapitalizmin geldiği aşamanın nesnel isteklerini burjuvazinin temsilcileri kongrede dile getirirken gazetelerin köşe yazarları da "büyük Türkiye'nin yeni yolu"nu sütunlarından şu sözlerle duyurdular:

"Burnumuzun dibindeki müslüman ülkelerin pazarlarını, Amerika, Arjantin, Brezilya, İtalya, Fransa ve İspanya'ya kaptırmak demek, saf olmaktan başka birşey değildir" (Necati Zincirkıran, 7 Kasım, *Günaydın*).

"Türkiye artık köşeyi dönmeye kararlıdır. Bu kongre işte bu amacı saptamaya, bu yeni ekonomik stratejisini seçmeye yönelecektir. Kısacası şimdi artık büyük Türkiye'nin yeni yolu belirlenecektir" (Hikmet Bil, 5 Kasım, *Hürriyet).*

Kongrede asıl tartışma bugün devletin rolüne ilişkin konularda kopmuştur. Emperyalistleşme konusundaki gürültü, bunu örtbas etmek, bugünü "güzel gelecek" düşleriyle oyalamak için özel olarak abartılmıştır.

24 Ocak kararlarını da içeren devletin bugünkü rolü üzerine tartışma, "devlet-özel sektör" görünümü altında yürüdü. Şimdi buna bakalım.

Özel sektör-devletçilik tartışması

Kapitalist ekonomide özel sektör de, devlet sektörü de bu mekanizmanın büyüme gereksinimlerini karşılayan gerekli parçalardır. Devletçiliği apayrı bir yol gibi göstermek, genel olarak kapitalizmin, özel olarak da devlet tekelci kapitalizminin özünü gözlerden gizlemek için sosyal-demokrasinin uydurduğu bir demagojidir.

Türkiye'ye dönersek, 1923'den bu yana, gerek liberal ekonomi siyaseti, gerekse devletçilik siyaseti, Türkiye'de kapitalizmi büyütmenin, koşullara göre farklı işlevleri olan mekanizmalarını oluşturdu. Türkiye'de devlet eliyle sermaye biriktirildi, burjuvazi yetiştirildi. Tekeller doğdu. Devlet tekelci kapitalizmi oluştu ve devlet, tekelci sermayenin yeniden üretiminde ana dayanaklardan biri oldu.

İktisat Kongresi'nde devletçilik-özel sektör üzerine bir sürü tartışma oldu. Ama bu tartışmalar, bizim menşeviklerimizin sandığı gibi, "halkçı" devletçilerle "vurguncu" özel sektörcülerin kapışması çerçevesinde olmadı. Vehbi Koç'un kongrede söylediği şu sözler bunu gösteriyor:

"Atatürk memlekette özel sektör olmadığını görerek, ilk işe devlet sektörünü kurmakla başlamıştır. Özel sektör, devlet sektöründen bilgi ve görgü alarak yetişmiş ve bugünkü hale gelmiştir. Birçok sahalara atılarak büyük işler başarmıştır. (...) Bugün özel sektör memleketin içinde ve dışında birçok işleri başaracak güç ve tecrübeye erişmiştir. Devlet, özellikle alt yapı tesislerini, özel sektörün gücünün yetmeyeceği işleri yapmalı, özel sektör de üzerine düşen vazifeyi yerine getirmelidir."

Kongrede devletçilik-özel sektör tartışması gibi yansıyan tartışmaya katılanların hepsi Vehbi Koç'un bu sözlerine katılıyorlar. Ama 24 Ocak kararlarıyla, devletin göz göre göre büyük mülkiyeti güçlendirmesi karşısında, bundan hoşnutsuz olanlar devlet bize de yardım etsin diyorlar. Devlete değil, devletin kendilerine yardımcı olmayışına kızıyorlar. "Sosyal adalet" istiyorlar.

Burada "sosyal", tüm burjuvazi, "adalet" de devletin hepsine "adil" yardımı anlamını taşıyor. "Sosyal adalet" sözcüğü, bir de burjuvazinin temel çıkarlarıyla bağlı olarak, kendi dışındaki sınıflara sus payı dağıtmak anlamında kullanılıyor.

"Sosyal adalet"in her iki anlamda da kullanılışına bir örnek, küçük burjuva tabanlı, ama burjuva yönetimli Esnaf ve Zanaatkarlar Konfederasyonu başkanı Hüsamettin Tiyenşan'ın kongrede dedikleridir:

"Türkiye'deki vergi tatbikatı, peşin vergi, belediye gelirleri vergisi, esnaf ve sanatkarları büyük ölçüde mağdur etmiştir. Herkes vergi vermelidir. Ancak kazanmadan vergi alınmamalıdır. Orta sınıfın vergi verme gücü iyi tespit edilmeli, işyeri kapanmalarına, sonuçta yeni istihdam sorunlarının yaratılmasına izin verilmemelidir.

"Avrupa ülkelerinde olduğu gibi katma değer vergisi adil bir sistemle getirilmeli, ancak küçük müteşebbisler hem vergi, hem de kredi yönünden devletçe himaye edilmelidir".

Tiyenşan, hem tekeldışı burjuvazinin çıkarlarını savunmakta, hem de örgütün tabanında yer alan geniş küçük burjuva kesimlere sus payı verilmezse "sorun" çıkacağını hatırlatmaktadır.

Sendikacı kılığında bir bur-

juva gericisi olan Denizcier de "sosyal adalet" korosuna katılmıştır. İ.Denizcier faşist cuntaya sadakatini, İktisat Kongresi'nin "güzel demokratik bir forum olarak hafızalarda kalacağını" alçakça söyleyerek kanıtladıktan sonra, işçi sınıfının cuntaya karşı kabaran öfkesini yatıştırmak amacıyla "biri yerken diğeri bakmamalıdır. Devlet hizmetleri, ekonominin yarattığı milli gelir, her sınıf insana adil ölçüler içinde dağıtılmalıdır... Sosyal adaletin, sosyal barışın yeg‹ne temeli budur" diyor.

Kongrede, Denizcier dahil, hepsi burjuva sözcüsü olan konuşmacılardan 24 Ocak kararlarına yüklü eleştiri gelmiştir. Bunlara karşı, finans-kapital sözcüleri, bunalımdan çıkışın mülkiyeti büyütmeyle bağlı olduğunu ısrarla hatırlatıyorlar.

Örneğin Yavuz Zeytinoğlu, uygulanan kredi ve faiz politikasının "ölen ölür, kalan sağlar bizimdir" anlayışını ortaya koyduğunu söyleyince, Merkez Bankası'ndan Yavuz Canevi şöyle cevap veriyor:

"Biz kimsenin ölmesini istemiyoruz. Zor durumdakiler birleşmelidirler. Fizyon olabililir, tesisleri satabilirler. Durumu kabul ettikleri taktirde yapabilecekleri şeyler vardır".

Yani Canevi, büyük mülkiyet gerektiğini söylüyor, ölmek istemeyen büyüsün diyor.

Yine devletçilik-özel sektör tartışması çerçevesi içinde kongrede ortaya çıkan bir konu da "planlı" ekonomi oldu. Evren planlamayı savundu.

Bazı "Cumhuriyetçi"ler K. Evren'i bir kenara ayırarak, sanki uygulanan Özal'ın ekonomi siyasetiyle Evren'in konuşmasında vurguladığı "planlı ekonomi" arasında bir çelişki varmış gibi gösterdiler.

Örneğin *Milliyet* gazetesinde Teoman Erel "Evren, planlı kalkınmayı, karma ekonomiyi ve Atatürk devletçiliğini savundu" diyor. Meşhur "demokrat" Mümtaz Soysal da şöyle yazıyor:

"Bu model, yine Orgeneral Evren'in dediği gibi sosyalizmin ya da kapitalizmin mutlakları arasında olmayabilir. Ama bir başka mutlak kendisini kesinlikle kabul ettirmiştir. Planlama... Orgeneral Evren'in İzmir söylevi, şimdiye kadar alışılmamış sıklıkta planlama sözüyle dolu" (5 Kasım, *Milliyet*).

Evren'in "planlaması" devlet tekelci kapitalizminin ortak çıkarları doğrultusunda bir planlamadır. Ve Evren planlamayı, Özal 24 Ocak kararlarını savunuyorsa bunda bir çelişki yoktur. Her ikisi de devletin ekonomiye aktif katılımının parçasıdır. Evren' in planlamayı savunması, onun faşistliğine tipik bir örnektir. Çünkü ekonominin planlanması kapitalizmin normal günlerinde olduğundan daha çok faşizm döneminde özel bir önem kazanır.

Üretim ilişkileriyle üretim güçleri arasındaki çelişkiyi tersinden çözme çabası, kapitalistlerin en büyük mülkiyet ilişkisini temsil eden devletin şu ya da bu biçimde katılımını artırmayı doğal olarak içerir. Planlama bunun bir biçimiyse, kredi-faiz siyaseti de bir başka biçimidir.

KİT'ler konusundaki tartışma da devletin ekonomiye aktif katılımının çerçevesini aşmıyor. Burada tekeldışı kesimlerin "devletçiliği", bugüne kadar KİT'lerin kendilerine sağladıkları pazarı yitirmeme endişesidir. Tekelci burjuvazi içinde ise endişe şudur: KİT'ler bizim içindir ama bize hizmet pahasına KİT'ler verimsiz çalışırsa, bu sefer bize ayrılan fonlar KİT' leri beslemeye gidiyor. KİT' ler de, fonlar da bizimdir, bu nedenle KİT'ler verimli çalışsın, fonlar da KİT'lere değil, bize aksın.

Kongre'nin sonucu

Kongre zaten bağlayıcı bir nitelik taşımıyordu ama kongre amacına ulaşamadı. Kongreden birlik havası doğmadı.

Evren, kongrenin kapanış konuşmasında Türkiye burjuvazisinin çıkarlarının ortak olduğunu bir kez daha yineleme gereğini duyarak şöyle dedi:

"Önemli olan herkesin görevini aksaksız, tam bir ahenk içinde yerine getirebilmesidir. Büyük Atatürk'ün dediği gibi 'birimiz hepimiz, hepimiz birimiz için' ilkesine uygun bir şekilde hareket etmeliyiz".

Menşeviklerin beklentileri

Menşeviklerin cunta için Radyo'dan yaptıkları bir atıf var. Aynısı kendileri için de geçerlidir. "Fukaranın ekmeği umut" diyorlar. Menşeviklerin ekmeği de tekel-dışı burjuvazidir.

Menşeviklerin Sesi Radyosu, 10 Kasım'da kongre üstüne bir yorumda (yorumu 10 Kasım'a denk düşürerek "Atamızın" yasını da tutmuş oldular!) şöyle diyor:

"Vurguncilardan, kolay para kazanmak isteyenlerden yana olan 24 Ocak politikasını savunanlarla, devlet sektörünün öncülüğüne, KİT'lere sahip çıkanlar karşı karşıya geldiler. II. İzmir İktisat Kongresi 24 Ocak politikasına karşı olan çok geniş bir yelpaze bulunduğu kanıtladı. ('planlama'dan söz eden Evren de giriyor mu acaba bu yelpazeye!)

"Çıkarları vurgunlarla, modern tefecilerin, devlet sektörünü bu vurgunlara yağmalatmak isteyenlerin çıkarlarıyla uyuşmayan bu geniş kesimlerin üzerinde birleşebilecekleri ortak noktalar ortaya çıktı.

Bunlar dış ticaret ve kredi düzeninde devletin belirleyici rol oynamasıdır. Devlet sektörünün ekonomik belirleyici kılınması ve bu sektöre halktan yana bir işlev kazandırılmasıdır. Tekellerin gücünün sınırlandırılması, devlet gücünün tekel-dışı kesimlere yönlendirilmesidir."

Bir kez, bugün Türkiye'de devletçilik-özel sektörcülük diye bir tartışma yoktur. Tartışılan, devletin hangi burjuva kesimlerine daha çok hizmet edeceğidir. Bu tartışmanın sonucu ise önceden bellidir: Finans-kapital egemenliği.

İkincisi, 24 Ocak kararları da devletçiliğin ta kendisidir. Devlet ekonomiye acımasızca karışıyor. Bugünkü ekonomik-toplumsal yapı içinde devletçiliğin yaşama geçmesi ancak bu gibi yolları da içererek olabilir. Finans-kapital egemenliği altındaki bir devletin gücünün finans-kapitale karşın tekeldışı burjuvaziye yönlendirilmesini savunmak ya gericiliktir, ya da çok aptal bir taktiktir. Hemen belirtelim ki, taktik için bile yapılsa, yine de gericiliktir.

Bizce menşevikler bu aptal taktikle tekeldışı burjuvaziyi bile kandıramazlar. Çünkü tekeldışı burjuvazi devrimden korktuğu için, faşist cuntayla uzlaşıyor.

Tekeldışı burjuvazinin kendi çıkarları doğrultusunda istemlerini öne sürmesi *doğaldır. Doğal olmayan* işçi sınıfının sınıfsal çıkarlarının sözcülüğünü yapan bir partinin tepesine oturanların da bu istemleri belgileştirmesi, bu istemlerle işçi sınıfımız ve halkımızın çıkarları arasında bir *ortaklık* varmış gibi göstermesidir. Bunun adı işçi sınıfımızın ve halkımızın çıkarlarına ihanettir.

Menşevikler bu ihanetin adına "burjuvazinin iç çelişkilerinden yararlanmak" diyorlar ama bunun çelişkilerden yararlanmayla bir ilgisi yoktur. Sonucunda olan, burjuvazinin şu ya da bu kolunun kuyruğuna takılmak ve burjuvazinin menşeviklerden yararlanmasıdır. *Tercüman'*daki TKP serisinin, düpedüz sahte yönetici menşevik kliği destekleyen özü, burjuvazinin ne denli bilinçli olarak menşeviklerden yararlandığını görmeyenlere bile gösterecek açıklıktadır.

Burjuvazinin iç çelişkilerinden yararlanmak, bu çelişkileri derinleştirmeye çalışmak zorunludur. Hatta faşizme karşı kesimlerle sınırlı ve geçici uzlaşmalara da girilebilir. Ama bunu yapmanın tek koşulu işçi sınıfı siyasetinin bağımsızlığını korumaktır. İşçi sınıfının ve halkın istemlerini tekeldışı burjuvazinin istemleriyle aynı göstermek ise bu bağımsızlığı değil zedelemek, ortadan kaldırıyor, düpedüz kuyrukçuluk oluyor.

Komünistlerin propagandası, menşeviklerin söylediğinin tam tersine, devletin halkın çıkarlarına işlev görür hale getirilmesinin tek yolunun faşist cuntayı devrimle alaşağı ederek, varolan burjuva devletini yıkmaktan geçtiğini anlatmaktır.

Sabır demokrasisi

Nasıl diye sormayın, hele ağzınızı kapayın. Sabredin. Sabredin... Böyle diyorlar.

Bu "sabır demokrasisi"ne başka yerde zor rastlarsınız demek doğru olmaz. Emperyalizmin daha renkli "demokrasi"lerde üretebilen bir merkez olduğunu unutmayalım. Sabır demokrasisi, açlık demokrasisi...

Yoldaşlarım, köyümden gelen bir kasetteki konuşmaları aktaracağım. Dedem kasete aynen şöyle konuşmuş:

"Oğlum burası çok iyi. Kurtla kuzu bir arada geziyor. Hiç kurtla kuzu bir arada gezer mi? İyi düşün. Askerlerin köyümüze baskın yapmadığı gün olmuyor. Köyümüzden bir sürü insanı tutukladılar. Çocuğunu hiçbir yerden arayamıyorsun, aksi takdirde seni de içeri tıkıyorlar.

"Oğlum, bugünlerde olanlardan daha fazlasını da yaptılar. Köyümüzün etrafını komple askerlerle donattılar. Evlerimizi didik didik ettiler. Aramadıkları yer kalmadı. Neyse ki dayın bir gün önce evden çıkmıştı (Dayım ODTÜ'de öğrenci). Bir tane kitabını aldılar. Beni götürdüler. Birkaç gün içerde yattım. Sormadıkları kalmadı. Ben 76 yaşındayım, okuma yazma bilmiyorum".

Babam ise kasette şöyle anlatıyor:

"Oğlum hiçbir şey bulamadıkları halde, beni ve kardeşini götürdüler. Birkaç gün içerde kaldık, yapmadıkları kalmadı. Horozdan civciv çıkarttırıyorlar. Ama herkes siyasetini içinden sürdürüyor. Oğlum sen de iyi düşün..."

Sorunlar toplumsaldır.

Halkıma kalkan faşist eller teker teker kırılacaktır.

Kahrolsun askeri faşist diktatörlük!

K.R.
Hamburg

Kemal

Halkımız emperyalizme baş kaldırmıştı
Burjuvalar katılmak zorunda kalmıştı
Emperyalistler ülkemizden kovulup gidecek
Sıra içerdeki hesaplaşmaya gelecekti

19 Mayıs'ta Kemal Samsun'a çıktı
Niyeti bizler için açıktı
Bir halk devrimini boğacak
Burjuva hegemonyasını kuracaktı

Gerçekten de Kürt halkını kırdıran
Binlerce Ermeni'yi kahpece öldüren
Mustafa Suphi ve yoldaşlarını vurduran
Halk düşmanı oldu burjuva Kemal

Oportünistlerin dostu burjuva Kemal
Komünistlerin düşmanı hain Kemal!
Halklarımız mavzerlerle faşizmi yenecek
Hesabını ağır soracak Kemal!

Yener Emekçi
Ankara

Yüks len barış savaşımının göst rdikleri

Geçtiğimiz Ekim ayı çeşitli barış gösterilerine sahne oldu. Gösteriler Avrupa'nın birçok başkentinde, büyük bir yığın katılımıyla gerçekleşti. II. Dünya Savaşı'ndan bu yana, bu denli yığınsal gösteriler Avrupa'da yapılmamıştı. Milyonlarca insan, genç-yaşlı, kadın-erkek Pershing-2 ve Cruise füzelerinin Batı Avrupa'ya yerleştirilmesi planını protesto ettiler. Gösterilerin örgütlenmesi sosyal-demokrat partiler tarafından yapıldı. Diğer parti ve guruplar da yığınsal bir biçimde katıldı.

Burada üzerinde durulması gereken noktalar, Avrupa'da yığın hareketlerinde yavaştan bir kabarmanın olduğu ve yer yer de anti-Sovyet unsurların, SSCB'ye yönelik anti-propagandalarıydı.

Bunlardan ilki kapitalizmin içine girdiği genel bunalımın yığınları hareketlendirici etkisiyle bağlantılı bir olaydır. İşsizlik, konut sorunu, yaşam düzeyinin aşağıya doğru çekilmesi Avrupa'da yavaştan patlayıcı madde birikimi sağlıyor. Birçok savaşlara sahne olmuş ve en korkuncu olan II. Dünya Savaşı'nı görmüş bu yaşlı kıtada, soğuk savaş rüzgarlarının esmesi bardağı taşıran son damla oldu.

Bu noktadan kalkıp, yığınları daha ileri hedefler için savaşa sürmek olanaklı mıydı? Madem yığınlar bu istemden kalkıp sokaklara dökülüyor, yüzlerce km'lik yol yürüyorlar, o halde onları kalıcı barışın sağlanması için, yani sosyalizmin yeryüzünde egemen kılınması için de savaşa sokmak olanaklıdır. Yeter ki bu anlayışın yaygın propagandası yapılsın. Bu konuda 1916 II. Zimmerwald konferansının kararı şöyle:

"Kapitalist bir düzende sonsuz barışın sağlanması olanaksızdır. Böyle bir barışın sağlanması için gerekli koşullar, sosyalizm tarafından yaratılacaktır. Sosyalizm, kapitalist özel mülkiyeti ve buna bağlı olarak halk kitlelerinin varlıklı sınıflar tarafından sömürülmesini ve ulusal baskıyı ortadan kaldırdığında, savaş nedenleri de yok olacaktır. Bu nedenle sonsuz barış için yapılan mücadele, sosyalizmin gerçekleşmesi için yapılan mücadeleden başka birşey olamaz" (N.K. Krupskaya, *Leninden Anılar.* c.2, s.186).

Avrupa'ya füzeleri yerleştirmek isteyen ABD'dir, ancak yalnızca suçu ABD'nin üstüne atmak, emperyalizmin gerçek boyutlarını gizlemektir. Avrupa'daki hükümetler ve ABD madalyonun iki yüzüdür.

Oysa Avrupa'da barış hareketini yönlendiren sosyal-demokratlar, işi anti-Amerikan ve bunu dengelemek için yer yer de açıkça anti-Sovyet bir "barış" hedefine doğru ve suçlusu neredeyse Reagan'ın kişiliği olan bir savaş tehlikesine karşı yönelttiler.

Ne yazık ki, Avrupa komünist partileri de barış savaşının önemini vurgularken, bu tehlikenin nereden kaynaklandığının ve nasıl son bulacağının propagandasını yapmıyorlar. Bu da bizim, "dünya komünist hareketi bir bütün olarak sağa kaymıştır" görüşümüzü doğruluyor. Üstüne üstlük örneğin Romanya Komünist Partisi, Sovyetler Birliği'ni de savaş tehlikesinden aynı oranda sorumlu tutuyor. Böylece sosyalizmin düşmanlarına propaganda malzemesi sağlıyor.

Türkiyeli menşevikler için ise bu barış hareketleri bulunmaz bir fırsat çıkarıyor. Radyo günler boyu barışla açılıyor barışla kapanıyor. Türkiye'deki faşist cuntayı ağzına almıyor.

Tüm bu söylenenlerden, barış savaşının önemini yadsıyoruz anlamı çıkmaz. Tam tersine barış, Lenin'in de defalarca söylediği gibi halklar için ekmek, su gibi can alıcı bir istemdir. Yalnız, barış sorunu yerli yerine oturtulmazsa bu istem elde edilemez. Barış savaşımının ancak devrim savaşıyla bağlandığı oranda tarihsel görevini yerine getireceğini, soyut barış savaşımının ise yığınların devrimci enerjisini boşaltmaktan başka bir işe yaramadığını bir kez daha vurguluyoruz.

Yaşasın dünya devrimi!

Yaşasın kalıcı ve adil barış!

Zehra Candan
Viyana

Bütün ülkelerin proleterleri birleşin!
Karkéren hemû welatan vekbın!
İŞÇİNİN SESİ
Yaşasın proletarya enternasyonalizmi!
Yıl:8, Sayı:178-179
7 Aralık 1981

ÇEK-AL

Yoldaşımızın, daha güncel konular nedeniyle, birkaç sayıdır ara verdiğimiz 26. Kongre yazısını bu sayımızda sürdürüyoruz. Bu bölümünü kısaltarak yayınladığımız yazının son bölümü gelecek sayımızda çıkacaktır. Yazı, gazete çapını aşan uzunluğu nedeniyle çıkartılan bölümleriyle birlikte kitap olarak yayınlanacaktır.

III. SBKP'nin 26. Kongresi

R. Yürükoğlu

III.

Sovyet toplumunun toplumsal-siyasal gelişimi

SBKP'nin 26.Kongresi'ne sunulan MK raporunun üçüncü bölümü, *"Sovyet Toplumunun Toplumsal-Siyasal ve Kültürel Gelişimi ve Partinin Görevleri"* başlığını taşıyor ve çeşitli alt bölümlerden oluşuyor.

Bu bölümü değerlendirirken, ilk bölümlerdeki uygulamamızın dışına çıkacak ve asıl olarak raporda geçen iki fikir üzerinde duracağız. Bunun nedeni, söz konusu fikirlerin, tüm ülkelerin komünistleri için yaşayan sosyalizmi ve kendi devrimlerini, dünya devrimini anlamada önem taşımasıdır. Bu fikirlerin birincisi, "sınıfsız topluma sosyalizmde ulaşma", ikincisi "tüm halkın devleti"dir.

1. Sosyalizm dönemi içinde "sınıfsız toplum"

Brejniyef yoldaş, okuduğu raporda sınıfların birbirlerine yaklaştığını, kırla kent arasındaki "önemli ayrımlar"ın hızla kalkmakta olduğunu, kafa ve kol emeğinin hızla kaynaştığını, bir cümleyle sınıfsız toplumun yaklaşmakta olduğunu anlattıktan sonra şöyle diyor:

"Toplumumuzun gelişmesinin geçtiğimiz birkaç onyıldaki deneyimlerini değerlendirirsek, sanıyorum, sınıfsız toplumun ağırlığıyla olgun sosyalizmin tarihsel çerçevesi içinde biçimleneceğini varsayabiliriz."

Stalin'den bu yana böyle fikirler sürekli yinelendiğinden artık dünya komünist hareketinde görmesi gerekli, hatta zorunlu tepkiyi görmüyor. Alışmışlık doğruluğa ölçü olmayacağı ve bu fikri hem teorik, hem pratik açıdan yanlış bulduğumuz için bu konuda görüşlerimizi biraz uzunca belirteceğiz.

Bunun için önce sınıfsız toplumun ne olduğuna bakmak, sonra geri dönüp sosyalist toplumu ele almak ve sonra da sosyalizmden sınıfsız topluma geçişin ne anlama geldiğini ve bunun nasıl gerçekleşeceğini görmek gerekir.

1.1. Sınıfsız toplum-komünizm

1.1.1. Sınıfsız toplum-türdeş toplum farkı

"Sovyetler Birliği'nde sınıfsız toplum doğuyor", ya da "sınıfsız topluma sosyalizm döneminde ulaşacağız" gibi savlara pek çok Sovyet ekonomi kitabında raslanıyor. Bunlar şöyle bir görüşe dayanıyor: "Sınıfsız toplum" ile "türdeş toplum" (homojen toplum) aynı şeyler değildir.

Bu anlayışa göre sınıflar esas olarak üretim araçları üzerinde özel mülkiyetin kalkmasıyla kalkar. Sınıfsız toplum olabilmesi için kafa ve kol emeği arasındaki çelişkinin yok olması gerekmez. Türdeş topluma ise işbölümünün kalkmasıyla varılır.

Böyle bir görüş çarpıtma olur. Tarihsel olarak işbölümünün, artık-ürünün ve üretim araçları üzerinde özel mülkiyetin belirmesiyle ortaya çıkan sınıfların tanımında mülkiyet doğal olarak çok önemli bir yer tutar. Ama tek ölçüt değildir. Lenin, *Büyük Başlangıç* adlı makalesinde, sınıfı tanımlamada şu 4 unsuru belirtmiştir: 1. üretim sisteminde tuttuğu yer; 2. üretim araçlarına olan ilişki; 3. emeğin toplumsal örgütlenmesinde oynanan rol; 4. toplumsal zenginlikten alınan payın miktarı ve alış yöntemi. Bu dört ölçütü birlikte değerlendirmeyen, sınıfın tanımını tek bir mülkiyet unsuruna indirgeyen düşünce, bu anlamda legal-hukuksal bir çerçeveye hapsolmuş demektir. Tek başına ele alındığında mülkiyet hukuksal bir sorundur.

Üretim aracına sahipliği toplumsal işbölümünden koparak sınıfı anlayamayız. Tarihsel olarak ve her yaşanan an olarak özel mülkiyeti de, sınıfı da durmaksızın üreten toplumsal işbölümüdür.

Kır ve kent arasındaki çelişki, en önemlisi kafa ve kol emeği arasındaki çelişki yok olmadan, devlet ve bürokrasisi ortadan kalkmadan, toplumsal işbölümü yok olamaz. Bu aşama *gelmeden*, üretim araçları üzerinde tam olarak kurulmuş toplumsal mülkiyete bakıp sınıflar kalktı demek keyfilik olur.

Toplumsal işbölümünün yok olması aşaması gelmeden üretim araçları üzerinde toplumsal mülkiyetin kurulması, yalnızca sömürücü sınıfların yokedilmesi, sınıfsız toplum aşaması gelene dek yeni sınıflaşmaların doğmaması ve varolan sınıfların da ilerleyen üretim güçleri temelinde giderek kaynaşması için bir önlemdir. *"Sınıfsız toplum", komünist toplumdur.*

Bu söyleneni doğru kabul etmezsek, şunu sormak gerekir: Bugün Sovyetler Birliği'nde kooperatif mülkiyeti sahipleri çalışan nüfusun yüzde 15-20 kadarını kapsamaktadır. Bu denli küçülmüş kolhoz mülkiyeti bir kararnameyle kaldırılırsa, sınıfsız topluma mı ulaşılmış olacaktır?

Marks, Engels ve Lenin "sınıfsız toplum" derken, her zaman "türdeş toplum"u anladılar. *Büyük Başlangıç* makalesinde Lenin, sınıfların ortadan kalkmasına, kafa ve kol emeği arasındaki farkın ortadan kalkmasını ölçüt olarak getiriyor. Okuyalım:

"Açıktır ki, sınıfları tam olarak ortadan kaldırmak için sömürücüleri, toprak sahipleri ile kapitalistleri alaşağı etmek yetmez. *Onların* mülkiyet haklarını ortadan kaldırmak yetmez. Ayrıca üretim araçları üzerindeki *tüm* özel mülkiyeti kaldırmak, *kent ile kır arasındaki ayrımı ve kol emekçileri ile kafa emekçileri arasındaki ayrımı da kaldırmak gerekir. Bu çok uzun bir zaman süresi ister"* (Lenin, *Toplu Yapıtlar*, c.29, s.241) (abç).

SBKP 26. Kongre Raporu, "sınıfsız toplumun ağırlıkla olgun sosyalizmin tarihsel çerçevesi içinde biçimleneceğini varsayabiliriz" derken, acaba sınıfsız toplum ile türdeş toplum "ayrımından" mı yola çıkıyor? Hayır, raporun anlayışı doğru olarak sınıfsız toplum ile türdeş toplumun aynı olduğu yönündedir. Bir kez, raporda bu cümlenin geçtiği yerin öncesinde kafa ve kol emeği arasındaki ve kırla kent arasındaki farkların giderek yok olduğundan söz ediliyor. Biraz ilerde "sınıf farklarını yok etmede yeni görevler" altında sayılan görevler de yine sınıfsız toplumla türdeş toplumun aynı kavramlar olarak ele alındığını kanıtlamaktadır. Bu "doğru" anlayışın ne anlama geldiğine ise ileride değineceğiz.

1.1.2. Sınıfsız toplum ne demektir?

Az gelişmiş bir ülkede, Çarlık toprakları üzerinde kurulan sosyalizm tüm aksak ve eksik yanlarına karşın, bir kez, varolabilmesiyle büyük başarıdır. Sonra, en çetin koşullarla boğuşarak Sovyetler Birliği'ni dünyada bugünkü yerine ulaştırmasıyla büyük başarıdır. Sosyalizmin orada neler yaptığını göstermek herhalde sosyalizme de, Sovyet işçisine de en gerçek övgüdür. Sovyetlerin gelişmesini abartmak ise ona yarar değil zarar veriyor. Bu zararı en iyi ileri kapitalist ülkeler işçi sınıfı üzerinde görüyoruz. Sovyetler Birliği'ni, eksiğiyle-aksağıyla ama *nereden* başladığını koyarak az gelişmiş bir ülkede kurulan *somut* bir sosyalizm olarak ele almak yerine teorideki model olarak göstermek, hele sınıfsız topluma (yani "dünyadaki cennete") iyice yaklaştığından dem vurmak, bu ülkeler işçi sınıflarını komünizmden soğutuyor. Varılacek yer buysa istemem dedirtiyor. Bu nedenle, sınıfsız toplum-komünizmin nasıl bir gelişme aşaması olduğunu anlamak önemlidir.

"Komünist toplumun yüksek aşamasında,... ancak o zaman burjuva hakkın dar çevreni tam olarak geride bırakılabilecek ve toplum flamalarına şu sözleri yazabilecektir: Herkesten yeteneğine kadar, herkese gereksinimine kadar!"

Sınıfsız toplum-komünizmin tanımlanmasında iki kaynağa başvuracağız.

Marks, *Kapital*'de komünizmi şöyle anlatıyor:

"Kapitalizm, bir yandan baskının ve toplumsal gelişmenin (maddi ve entellektüel avantajları dahil) toplumun bir bölümünün sırtından öteki bölümünce tekel altına alınmasının kalktığı bir aşamaya yol açar. Öte yandan daha yüksek bir toplum biçiminde bu artık-emeğin genel olarak maddi emeğe daha az zaman harcanmasını sağlayıcı biçimde yürütülmesini olanaklı kılacak maddi araçları ve embriyonik koşulları yaratır. Çünkü emek üretkenliğinin gelişmesine bağlı olarak, artık-emek, kısa bir toplam işgününde büyük, uzun bir toplam işgününde göreceli olarak az olabilir. (...) Toplumun gerçek zenginliği ve yeniden üretim sürecinin sürekli genişlemesi olanağı, artık-emek süresine değil, onun üretkenliğine ve içinde yürütüldüğü az çok bereketli üretim koşullarına bağlı birşeydir. *Aslında, özgürlük alanı zorunluluğun ve basit hesapların belirlediği emeğin bittiği yerde başlar. Böylelikle eşyanın doğası gereği, fiili maddi üretim alanının dışında yatar.* Vahşi insan, gereksinimlerini karşılamak, yaşamı sürdürmek ve yeniden üretmek için Doğa ile nasıl boğuşuyorduysa, uygar insan da bunu yapmak zorundadır. Hem de her toplumsal formasyonda, olabilecek her üretim biçiminde. Kendi gelişmesiyle birlikte, genişleyen gereksinimleri sonucunda bu fiziksel zorunluk alanı da genişler. Ama aynı zamanda gereksinimlerini karşılayan üretim güçleri de artar. Bu alanda özgürlük ancak toplumsallaşmış insanın, birleşik üreticilerin Doğa ile karşılıklı alışverişlerini rasyonel bir biçimde düzenlemelerinden, Doğa'nın kör güçlerince hükmedilmeleri yerine, onu ortak denetimleri altına sokmalarından, bunu da en az enerjiyi harcayarak ve insanın doğasına en uygun, en layık koşullarda sağlamalarından ibarettir. Ancak bu yine de bir zorunluluk alanıdır. *İşte bunun ötesinde, kendi içinde bir amaç olarak insan enerjisinin gelişmesi, gerçek özgürlük alanı başlar. Bu ise ancak zorunluluk alanı temelinde yeşerebilir. İşgününün kısalması bunun temel ön koşuludur"* (Marks, *Kapital*, c.3, böl.48) (abç).

Yine Marks, *Gotha Programının Eleştirisi*'ndeki ünlü cümlelerde şöyle söylüyor:

"Komünist toplumun yüksek aşamasında, bireylerin *işbölümü* altında köleleştirilmesinin ve dolayısıyla *kafa ile kol emeği* arasındaki çelişkinin de yok olmasından sonra, emeğin salt bir yaşam aracı olmaktan çıkıp yaşamın *temel gerekliliği* olmasından sonra, bireyin çok yönlü gelişmesiyle üretici güçler de arttıktan ve kollektif zenginliğin pınarları daha bol akar olduktan sonra — ancak o zaman burjuva hakkın dar çevreni tam olarak geride bırakılabilecek ve toplum flamalarına şu sözleri yazabilecektir: Herkesten yeteneği kadar, herkese gereksinimi kadar!" (abç)

Komünizmde herkes gereksinimi kadarını alacaktır ve bu gereksinimler ekonomik-toplumsal gelişmeye bağlı olarak durmaksızın artacaktır. Ancak bu gelişme işgününün giderek azalmasıyla birlikte yürüyecektir. Bunun olabilmesi için teknolojik gelişme temelinde emek verimliliğinde olağanüstü bir artış gerekir. Bu artış, şu ya da bu kapitalist ülkenin şu ya da bu anda ulaştığı düzeyle ölçülemez. Bu artış, kapitalizmin ulaştırabileceği *en yüksek* aşamadan sonra ulaşılabilecek bir artıştır. Kapitalizmin bu en yüksek düzeyindeki emek üretkenliğini, üretim araçlarını ortak mülkiyete sokarak o noktadan alıp ilerleten komünizme geçiş dönemi bu ilerlemeyi sağlayacaktır.

Sözünü ettiğimiz olağanüstü üretim güçleri gelişmesine yakınlaşan, komünizmin nasıl bir ilerleme düzeyi olduğuna biraz ışık tutabilen bir örnek vermek istiyoruz. Üretim ilişkileri açısından sosyalist ülkeler tarihsel olarak daha ileri bir aşamayı temsil etmektedirler. Ancak

üretim güçlerinin ve genel ekonomik gelişmenin düzeyi açısından hâlâ emperyalist ülkeler daha ileridedir. Bu nedenle örnek de böyle bir emperyalist ülkeden olacaktır.

Geçtiğimiz Ekim ayında Japon "Yamazaki Demir İşleri" firması, her işin bilgi sayarlar ve robotlarla yapıldığı bir fabrikayı işletmeye açtı. Torna tezgahları ve çeşitli makinalar üreten fabrika 8 saatlik vardiyalar halinde 3 vardiya çalışıyor. Normal olarak 250'şer işçi çalışması gereken her vardiyada yalnızca 6 teknisyen çalışıyor, o da ancak iki vardiyada. Sabah saat 8'de başlayan vardiyaya 6 teknisyen, ondan sonrakine yine 6 teknisyen geliyor. Gece 12'de başlayan vardiyaya kimse gelmiyor. Fabrika kendi başına üretimi sürdürüyor. Makinalardan biri bozulursa, bilgi sayarlar robotları gönderip tamir ettiriyor. Tamir edilemezse, makinalar sabah insan yardıma gelene dek "işi" tatil ediyor. Robotlar karanlıkta da çalıştığı için gece fabrikada ışıklar da yakılmıyor.

Üretim araçlarının özel mülkiyet altında olduğu Japonya'da bu fabrika 738 işçinin işsiz kalması demektir. Ne var ki bu düzey, komünizme ilerleyebilmeye *zorunlu* bir temeldir. Tabii gelişme burada da durmayacaktır. Mutlaka hiç işçiye gerek duymayan, her çeşit bozukluğu kendi düzelten fabrikalar yapılacaktır. Buradan düşünmeye başlayın ve bu gelişmeyi toplumsal yaşamın *her alanına* uzatın, işte şimdi komünizmi düşünmeye başlıyoruz.

Böylece varılacak olağanüstü teknolojik gelişme temelinde "bolluk" ortaya çıkacak, herkes gereksinimi kadar alabilecektir. Bu olağanüstü teknolojik gelişmenin öteki sonuçlarını da kısaca özetleyebiliriz: Herkes gereksinimi kadar aldığına göre meta üretimi, para dolaşımı, ticaret, değer yasasının işleyişi son bulacaktır. Kafa ve kol emeği arasındaki ayrım ve insanı belirli bir işe mahkum eden işbölümü ortadan kalkacaktır. Bunun sonunda sınıflar ortadan kalkacak, kadın ve çocuk tam olarak kurtulacak, bireyle toplum arasındaki çelişki yok olacaktır. Herkesin tüm yeteneklerini kısıntısızca geliştirebileceği koşullar, *tam özgürlük* ortamı doğacaktır. Devlet ve devletler ve sınırlar, hepsi yok olacaktır.

"...Kimsenin tek bir eylem alanıyla sınırlı olmadığı, herkesin istediği dalda başarılı olabileceği komünist toplumda, toplum, genel üretimi düzenler ve böylelikle bugün birşey, yarın başka birşey yapmamı, hiçbir zaman avcı, balıkçı, çoban ya da eleştirmen olmadan, aklıma estiği gibi, sabah avlanmamı, öğleden sonra balık tutmamı, akşamüstü sığır beslememi, yemekten sonra da eleştiri yazmamı olanaklı kılar" (Marks-Engels, *Alman İdeolojisi*).

1.1.3. Tek ülkede komünizm

Yazımızın başında 26. Kongre raporunun "sınıfsız toplum"dan "türdeş toplum"u anladığını söyledik. Sonra sınıfsız toplumun ne olduğunu gördük. Şimdi "sınıfsız topluma gelişmiş sosyalizm içinde ulaşacağız" anlayışının ne anlama geldiğine bakabiliriz.

Sınıfsız toplum komünist toplum demekse, "sosyalizm döneminde sınıfsız topluma ulaşacağız" görüşü Stalin'in formüle ettiği, Hruşçof'un iyice karikatürleştirdiği anlayışı *değişik* biçimde söylemek demektir.

Stalin'in görüşü şöyleydi: Dünyada emperyalizmin varlığı koşullarında tek ülke içinde komünizme geçilebilir. Bu durumda, ülke içinde hiçbir işlevi olmadığı halde, emperyalist saldırganlığa karşı devletin varlığı sürer. Yani komünist toplumun bu üst evresinde devlet de varolacaktır.

Stalin bu görüşünü 1939'da toplanan 18. Parti Kongresi'ne okuduğu raporda ortaya atmış ve şöyle demiştir:

"İleriye, komünizme doğru gidiyoruz. Devletimiz komünizm döneminde de kalacak mıdır?

"Eğer kapitalist kuşatma eritilmemişse ve yabancı askersel saldırı tehlikesi yok olmamışsa, evet, kalacaktır".

Tek ülkede komünizmin olabileceği, hem de devletin ortadan kalkmayacağı görüşü bizce ekonomik-toplumsal-tarihsel bir aşama olarak komünizmin neleri gerektirdiğini yeterince anlamamış ve dolayısıyla enternasyonalist olmayan bir görüştür. Stalin'in son yıllarında, "Sovyetler Birliği'nin hızla komünizme yaklaştığı" (ve kısa süre sonra varacağı) propagandası iyice ortalığı sarmıştır. Ardından gelen Hruşçof dönemi, Stalin'i iyisiyle-kötüsüyle, doğrusuyla-yanlışıyla "reddederken" hatta tarihten silerken bu görüşü almış, bu yoldaki propagandayı görülmedik boyutlara çıkarmıştır. *"Yirmi yıl içinde komünizme varacağız"* görüşü propagandada kalmamış, 1961'de kabul edilen yeni *parti programına* yazılmıştır. Bugün de *yürürlükte olan*, dolayısıyla tüm Sovyet komünistlerini bağlayan(!) bu programdan bir iki örnek okumakta büyük yarar vardır:

"İçinde bulunduğumuz on yıl (1961-1970) zarfında Sovyetler Birliği, komünizmin maddi teknik temelini yaratarak adam başına istihsal bakımından kapitalizmin en kuvvetli ve en zengin memleketi Amerika Birleşik Devletleri'ni geçecek, emekçilerin maddi refahı ve kültürel-teknik seviyesi önemli derecede yükselecek, herkesin maddi ihtiyaçları giderilecek, bütün kolhoz ve sovhozlar yüksek verimli ve yüksek gelirli işletmelere çevrilecek, Sovyet insanlarının elverişli mesken ihtiyaçları genel olarak tatmin edilecek, ağır beden emeği ortadan kalkacak, SSCB en kısa işgünü uygulayan memleket olacaktır.

"İkinci on yıllığın (1971-1980) sonlarında komünizmin bütün halka maddi kültürel nimetler bolluğu sağlayacak maddi-teknik temeli atılmış olacak, Sovyet cemiyeti ihtiyaçlarına göre paylaştırma prensibinin hayata geçirilmesine tamamen yaklaşacak ve tek genel halk mülkiyetine tedricen geçiş sağlanacaktır. Böylelikle *Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nde komünist cemiyet genel hatlarıyla kurulmuş olacaktır.* Komünist cemiyetin tamamen kurulması işi daha sonraki devrede sona erdirilecektir" (s.56-57).

"Önümüzdeki 10 yıl zarfında (endüstri ürünlerinin hacmi—İS) aşağı yukarı iki buçuk defa arttırılacak ve ABD'nin sanayi istihsali seviyesi geçilecektir.

"20 yıl zarfında en az altı defa arttırılacak ve ABD'nin sanayi istihsalinin şimdiki genel hacmi çok geride bırakılacaktır.

"Bu amaçla, 10 yılda sanayide *emek verimliliği* iki defadan fazla, 20 yılda ise dört-dört buçuk defa arttırılmalıdır. 20 yıl sonra, Sovyet sanayiinde emek verimliliği, Amerika'daki emek verimliliğinin şimdiki seviyesini iki defa geçecek, SSCB'de işgününün kısaltılması sebebiyle de, saat başına istihsal bakımından, Amerika çok daha geride bırakılacaktır" (s.59).

"...Köy ahalisi kültür ve yaşayış şartları bakımından şehir ahalisiyle denkleşecektir.

"Şehir ile köy arasındaki sosyal-ekonomik ve kültürel yaşayış farklarının ortadan kaldırılması, komünizmin kurulmasının en büyük sonuçlarından biri olacaktır" (s.74).

"Parti resmen ilan eder: Sovyet insanlarının şimdiki nesli komünizmde yaşayacaktır" (s.123) (*SBKP Programı*, Sosyalist ülke basımı, 1961).

Dünya devrimci merkezi olan bir ülkenin partisinin, enternasyonal işçi ve komünist hareketinin öncü gücü olan bir partinin programına böyle bilim dışı keyfilikleri yazdırmaya kimin hakkı vardır? Marksizmi en iyi bilen kadrolar yine SBKP'de olduğu halde programa böyle basitliklerin girebilmesi, parti-içi yaşamda bir bozukluk olduğunu göstermez mi? ...

"Komünizm aşamasında da belli bir süre emperyalizmin varlığı nedeniyle devlet olabilir" görüşü ile "sosyalizm aşamasında sınıfsız toplum olabilir" görüşü aynı görüştür. Ancak bu ikinci formülasyonda, çok itiraz getiren "komünist" kavramı bırakılmış, yerine "sınıfsız toplum" denmiş. Böylece bir başağrısı çözümlenmiş.

Daha önce de belirttiğimiz gibi, bu görüşleri doğru bulmuyoruz. *Birincisi*, devletin varlığı koşullarında sınıfsız toplumun olabileceğini varsayıyor. Devletin yaşadığı sürece hem dışta, hem *içte* baskıyı temsil ettiğini unutuyor. Birinci

anlayışın doğal sonucu olarak *ikincisi,* tek ülkede komünizmin olabilirliğini varsayıyor. Dolayısıyla, ülke ne denli büyük olursa olsun, komünizme *dar* bir çerçevede bakıyor. *Üçüncüsü,* sosyalizm aşamasında sınıfsız topluma ulaşılacağını söylüyor. Birinci itiraz noktamıza ve kısmen ikinciye aşağıda değineceğiz. Üçüncüsü ise asıl bu yazının hedefi olan iki konudan biridir, onu daha geniş ele alacağız.

1.1.4. Devletin ortadan kalkmasının uluslararası çerçevesi ve sınıfsız toplum

Dünyanın bir bölümünde kurulmuş proletarya diktatörlükleri, ekonomik üstünlük temelinde yükselen dünya güç dengesi sosyalizm lehine kesin olarak değişmeden tek başlarına başarılı olamazlar. Bugünkü koşullarda başarının en önemli garantisi, en başta varolan proleter diktatörlüklerinin kendi aralarında ve öteki ülkelerin işçi sınıflarıyla kaynaşmış-sarsılmaz bir blok oluşturmalarıdır. Çünkü kurulan proletarya diktatörlükleri yalnızca *kesimsel başarılardır.* Ne zaman ki, dünyanın ekonomik-toplumsal ve siyasal ilişkiler ağı sosyalist ülkelerin ve onların dünya çapındaki bağlaşıklıklarının *lehine* bir ağırlığa dönüşür, işte o zaman bu kesimsel değil kesin, bütünsel sonuç olacaktır. Bu noktaya, büyük bir olasılıkla, emperyalizmin birden ve topluca çökmesiyle değil, tek tek ülkelerde devrimlerle gelinecektir. İşte bu süreç, *dünya proletarya diktatörlüğünün* giderek oluşması sürecidir. Dünya proletarya diktatörlüğünün oluşması, *sosyalizmin sonul zaferi* anlamına gelecektir.

Dünya proletarya diktatörlüğü, şimdiki ve yeni katılan sosyalist ülkelerin her alanda emperyalizme üstün geldiği, geri dönüşsüz egemenlik anıdır. Tam da bu nedenle, dünya proletarya diktatörlüğü, genel olarak proletarya diktatörlüğünün (tarihsel olarak devletin bu en son biçiminin) giderek kendini yadsıması, yok olup gitmesi sürecinin de *başlangıcı* olacaktır. Bu aşamadan önce hiçbir ülkede devletin kalkmasından söz edilemez. Tersine, bu ana dek tüm işçi devletleri dünya çapındaki düşman burjuvaziye karşı giderek güçlenmek zorundadır. Sosyalizm aşamasında devletin (proletarya diktatörlüğünün) varlığının *dış* nedeni burada yatmaktadır.

Dünya proletarya diktatörlüğünün kurulması yeni bir tarihsel çağ açacaktır. Kapitalizmin-emperyalizmin bir sistem olarak çöktüğü, savaş tehlikesinin ekonomik kaynağının ortadan kalktığı, insanlığın bayrağına "herkese gereksinimi kadar" ilkesinin yazılmaya başlanacağı bir çağ. Kapitalizmden sosyalizme geçiş çağı kapanacak ve *komünizm çağı* açılacaktır. Ordular, silahlar, baskı aygıtları, emeğin zorunlu yapısı, sınırlar bu çağda kalkacaktır. Üretim güçleri, kapitalizm altında kimsenin düşünemeyeceği boyutlarda gelişmeye başlayacaktır. Çünkü üretim güçlerinin değerlendirilmesinde devlet sınırlarının egoist, kör engeli ortadan kalkacak, dünya ölçüsünde ekonomik yarar belirleyici olacaktır. Sınıflar da ancak *bu aşamada,* bu görülmemiş üretim güçleri temelinde ortadan kalkacaktır.

Komünizm aşamasının bir ülkenin sınırları içinde ele alınmasıyla en azından yöntemsel (metodolojik) yanlış yapılmış olur. *Tek ülkede komünizm olmaz.* (Tek ülkede "sınıfsız toplum" da olmaz!)

Devletin ortadan kalkışının iç ve dış koşullarından söz edilebilir. Asıl olarak komünizmin üst aşamasına geçişin iç ve dış koşulları vardır. Ancak bu "iç ve dış koşullar" birbirlerinden ayrı olarak değil, komünizme geçilip geçilmemesini (ve devletin kalkıp kalkmamasını) *birlikte* belirler. Dünya ölçeğinde bir gelişme olan komünizmi "iç ve dış" koşullar ayrı ayrı değil, *bir bütün olarak* belirler. "İç ve dış" ayrımı yalnızca anlayış kolaylığı içindir. "Dış" ve "iç" koşullar *birlikte* çalışarak ülke içinde sınıfsız topluma geçişi sağlayacak koşulları yaratırlar.

1.2. Sosyalizm-komünizme geçiş dönemi

1.2.1. Sosyalizm nedir?

Sosyalizm genel olarak, "işçi sınıfının iktidarı, üretim araçlarının toplumsal mülkiyeti ve planlı ekonomi" diye tanımlanır. Bu, sosyalizmi kendisinden önceki sömürücü sistemlerden ayıran belli başlı özellikleriyle belirlemektir ve yanlış değildir. Ancak, hepsi bu kadar değildir, hatta sosyalizmin özünü veren asıl bunlar değildir. Çünkü, bunlar sosyalizmin, sınıf kavgası tarihi içindeki özgül yerini açıklamamaktadır.

***Sosyalizm, kapitalizmden komünizme geçiş aşamasıdır,* komünizme referans verilerek *tanımlanabilir.* Sosyalizm, içinde kapitalist toplumun kalıntılarını taşıyan komünizmdir.**

Komünist toplumun ilk aşaması (sosyalizm) hakkında en güzel anlatımı Marks'ın *Gotha Programının Eleştirisi*'nde buluruz. Önce onu okuyalım:

"Burada karşı karşıya olduğumuz, kendi temelleri üstünde *gelişmiş* biçimiyle değil, tam tersine, kapitalist toplumdan *çıktığı* biçimiyle bir komünist toplumdur. Dolayısıyla bu toplum, her açıdan — ekonomik, moral ve entellektüel — hâlâ rahminden çıktığı eski toplumun doğum izlerini taşır. (...)

"Ne var ki bu kusurlu yönler, kapitalist toplumdan uzun doğum sancıları sonucunda çıkar çıkmazki biçimiyle komünist toplumun ilk aşamasında kaçınılmazdır. Hak, toplumun ekonomik yapısından ve bunun belirlediği kültürel gelişmeden asla yüksek olamaz".

Görüldüğü gibi, sosyalizm, kapitalizmden komünizme geçiş toplumu, geçiş aşamasıdır. "Sosyalizm" diye, tarihte kendine özgü bağımsız yer tutan bir toplumsal-ekonomik yapı, bir üretim biçimi yoktur. Dolayısıyla sosyalizm ancak bir *geçiş aşaması* olarak, *komünizme referans verilerek* tanımlanabilir.

Sosyalizmde Marks'ın "burjuva hak" dediği kavram, insanların neyi yapmaya, neyi istemeye ve neyi elde etmeye hakları olduğu anlayışı (kapitalizmde bunu burjuvazi belirlediğinden "burjuva hak"kı olarak kullanılmıştır), ekonomik gelişmenin yetersiz düzeyi nedeniyle sürmektedir. Herkesin ancak topluma verdiği kadar almaya *hakkı* vardır. Ve ancak o kadarına (daha fazlasına değil) hakkı olacağı için de, bu kısıtlayıcı bir haktır. *Hak, katkıya bağlanmıştır.* Bu kısıtlamanın aşılması emek üretkenliğinin yükselmesine, dolayısıyla üretimin daha az zamanda daha iyi ve daha çok yapılmasına bağlıdır. Hak ve hukuk sosyalizmde işçinin üretim araçlarıyla ve emeğinin sonuçlarıyla ilişkisini düzenlemektedir.

Sosyalizm, her çeşit koşuluyla yaşanacak, "bitirilecek" ve bir sonraki aşamaya geçilecek cinsten bir "aşama" *değildir.* Sosyalizmden komünizme geçiş, sürekli ilerleyen ve genişleyen bir *dönüşümdür.* Birinin ardından öteki gelmez, sosyalist üretim tarzı diye birşey yoktur. *Sosyalizm, içinde kapitalist toplumun kalıntılarını taşıyan komünizmdir.* Bu kalıntılar, *meta üretiminde* ve *devletin varlığında* somut olarak varolan ilişkilerdir.

Sosyalizm, meta üretiminin ortadan kalkışına gidiş süreci içinde, ama meta üretimi üzerine oturmuş bir dönemdir. Meta ilişkilerinin varlığı, sömürü ilişkilerinin yeniden kurulması yönünde

sistemin içindeki sürekli bir eğilimin varlığını anlatır. Bu eğilim aynı zamanda hâlâ yaşayan sınıf farklarının gelişmesi yönünde etki yapar.

Komünizmin ilk aşamasının, devletin varlığında temsil olan kapitalist toplumdan devraldığı kalıntıyı ise üç yönde ele alabiliriz.

Birincisi, her zaman bir *baskı aracı* olan devletin varlığının kendisi kapitalist toplumdan bir kalıntıdır.

İkincisi, kapitalist toplumun kalıntıları bir de, devletin temsil ettiği kafa-kol emeği ayrımıyla belirlenir. Aydınlar, siyasal kadrolar, yöneticiler vb. Bu kesimlerin komünizme dek kalkmayacağını Lenin söylüyor. Sorunun bugünlerde unutulan yanı, bu kesimlerin işçi sınıfı ile ilişkilerinin doğurduğu ekonomik-siyasal ilişkiler biçimlenmesidir. Ve bu biçimlenme, mülkiyet ilişkilerinde olduğu gibi "kaldırılır" cinsten değildir, tüm bir eğitim ve "meslek" sistemidir.

Üçüncü olarak, üretim araçları üzerindeki devlet mülkiyeti bile sosyalizmde kapitalizmle komünizmin unsurlarının birlikte varolduğunu anlatır. Devlet mülkiyeti, proletarya diktatörlüğü aşamasının belirleyici, en tutarlı, en hızlı gelişmeyi, komünizme en hızlı dönüşümü sağlayan mülkiyet biçimidir. Ancak kendisi komünizmin değil, *kapitalizmin* bir unsurudur. Komünizmin kapitalizmden devraldığı, kendi amacına en uygun gelen bir unsurdur. Komünizmin "mülkiyet" biçimi (tırnak içinde yazıyorum çünkü o aşamada bu kavram da anlamsızlaşacaktır) devlet mülkiyeti değil, tüm bireylerinin üretken emek içine girdiği, toplu üreticilerin ortak mülkiyetidir.

Devlet mülkiyeti, kendi içinde bir amaç değildir. Tüm halkın gerçek ortak mülkiyetine, komünizme geçişte proletaryanın kapitalizmden alarak kullandığı, kendi amaçlarına hizmet ettirdiği, geçiş aşamasının en tutarlı mülkiyet biçimidir. Ancak, tam da bu nedenle, sosyalizm aşamasında gerileyen kapitalizmle ilerleyen komünizmin *kavgasını* temsil eder.

Bu kavganın uçları ya da tarafları nelerdir? Bilindiği gibi devlet mülkiyeti sosyalizmde tüm halkın mülkiyetini temsil eder. Ama *temsil eder,* kendisi değildir. Bu nedenle, işgücü ile üretim araçları arasındaki ayrılığı tam anlamıyla ortadan kaldırmamıştır. İşçi, üretim araçlarının mülkiyetini, kendi adına kullanması için kendi devletine vermiştir.

Zaten toplumun üzerinde bir kurum olan devlet bürokratikleşirse, işçi sınıfından uzaklaşırsa, o ölçüde işgücü ile üretim araçlarının bütünleşmesi *nominalleşebilir,* kağıt üzerinde kalabilir. Bu, kavganın eskiye dönük ucudur. Önlemi, *rıza* demokrasisi değil, yığınların *aktif* demokrasisi yoluyla, işçi sınıfıyla devletinin bütünleşmesini giderek derinleştirmektir.

Sosyalizmde bu bütünleşmenin nesnel temeli vardır. Üretim araçlarının proletarya diktatörlüğünün mülkiyetine girmesi tarihte ilk kez yığınlarla devlet arasındaki uçurumu kapatma olanağı sağlamıştır. Emek alanıyla siyaset alanını birbirine bağlamıştır. Daha da öte, devletin yok olup gitmesi siyasal sorunuyla işbölümünün kaldırılması ekonomik sorununu birbirine bağlamıştır. Bu da kavganın ileriye, komünizme dönük yanıdır.

Söylediklerimizden bir sonuç çıkar: Toplumsal yaşamın demokratikleşmesi, halkın *demokratik pratiğinin genişlemesi,* sosyalizmin, yani proletarya diktatörlüğünün komünizme, yani sınıfsız ve devletsiz topluma geçebilmesinin *koşullarından* biridir.

Sonuç olarak sosyalizm, kapitalizmle komünizm arasındaki, içinde kendi çelişkilerini taşıyan bir *geçiş* dönemidir. *Sosyalizm, proletarya diktatörlüğüdür.* Sınıfların varolduğu, dolayısıyla sınıf kavgasının *sürdüğü* bir dönemdir. Ancak bu sınıf kavgasını, kapitalizmin sınıf kavgasına bakarak anlayamayız. Bu, komünizme gidiş sürecinde kişilikleri değişmekte olan sınıfların sosyalizm dönemine özgü kavgasıdır. Lenin, bu gerçeği şu sözlerle anlatıyor:

"Sınıflar sürmektedir ama proletarya diktatörlüğü çağında *her* sınıf değişime uğramıştır ve sınıflar arasındaki ilişkiler de değişmiştir. Proletarya diktatörlüğünde sınıf savaşımı ortadan kalkmaz, yalnızca değişik biçimlere bürünür" (Lenin, c.30, s.115).

Sosyalizm döneminde yaşanan bu kendine özgü sınıf kavgasında uluslararası ve ülke içi güçler dengesine ve *izlenen sınıf siyasetine* göre, kapitalizme geri dönmek, yerinde saymak ve komünizme yürümek olasılıkları vardır. Komünizmin ilk aşaması sosyalizmden komünizme yürüyüş kendiliğinden bir gelişme olmayıp, izlenen siyasal çizgiye ve geliştirilen *aktif* yığın demokrasisine doğrudan bağlıdır.

Tüm Sovyet kitapları ve 26. Kongre raporu, sosyalizmin bu çelişkili geçiş dönemi olma özelliğini yok sayıyor. Bunun yerine, çelişkisiz çatışmasız, herşeyin uyum içinde olduğu bir dönem anlayışı getiriyor.

1.2.2. Sosyalizmde değer yasası

Sosyalizmde tüm üretim ilişkileri sistemi değişmiştir. Üretim araçları üzerinde özel mülkiyet değil, toplumsal mülkiyet vardır. Ama sosyalizmde meta üretimi yok olmamıştır. Eşyalar, merkezi plana göre meta olarak üretilir ve para karşılığı değişim yoluyla tüketime girer.

Ekonomik özendiriciler, ekonomik muhasebe, para, kredi, ticaret gibi unsurlar meta üretiminin unsurlarıdır.

Sosyalizmde meta üretiminin varlık nedenleri nelerdir?

Bir ara, örneğin Stalin'in yaptığı gibi, bu tamamıyla sosyalist mülkiyetin iki biçiminin (devlet-kooperatif) varlığına ve *bu nedenle* ortaya çıkan toplumsal işbölümüne bağlandı. Bu gerçekten önemli bir nedendir. İki değişik mülkiyet biçimi varoldukça, bunlar arasındaki ekonomik bağlantının doğal yolu meta ilişkileridir. Ama yalnızca bu değildir. Sosyalizmin üretim güçlerini hızla geliştirme ve onu komünizme yaklaştırma görevi, meta ilişkilerinden devlet sektörü içinde de yararlanmayı zorunlu kılar. Devlet işletmelerinin kâr-zarar ilkesine göre çalışması bu demektir.

Sosyalist toplumun üretim güçleri, "herkese gereksinimine göre" ilkesinin uygulanamayacağı bir düzeyi temsil eder. Emeğin içeriğindeki farklılaşmalar ortadan kalkmamıştır. Emeğin farklılaşmışlığı (kafa ve kol emeği vb.) sürdüğünden, toplumsal emek toplumsal olarak zorunlu iş zamanı birimleri içinde ölçülemez.

Değişik emek biçimleri, ancak belirli bir ölçütle denetlenebilir: *Toplumsal olarak zorunlu emek.* İşte, bir malın değeri, onun üretimine katılan toplumsal olarak zorunlu ortalama emek miktarı ile belirlenir. Bu da, toplumun ulaşılmış ortalama emek üretkenliği ile belirlenir.

Demek ki, sosyalist toplumda *değer yasası* işler. Sosyalizmin belgisi, "herkese çalışması kadar"dır. Bu çalışma ancak değer yasası yoluyla ölçülebilir. Diyelim bir ayakkabı fabrikasıyla bir otomobil fabrikası, birbirlerinden mal alacaklar. Hangi ölçütle? Sovyetler Birliği'nde çoğu kez yapıldığı gibi, sosyalizmde işleyen ekonomik yasaların nesnelliğini unutarak, öznel biçimde 200 ayakkabı 1 otomobil eder diyebilirsin. Ama belki 2000 ayakkabı 1 oto ediyordur. Değer yasası olmasa, sosyalizmde mallar arasındaki değişim oranı bulunamaz.

Değer yasası, tüm takım taklavatıyla birlikte, toplumsal emek doğrudan harcanan *emek zamanı* ile ölçüldüğü zaman, yani komünizmde ortadan kalkacaktır. Meta-para ilişkileri, komünizme geçilmesiyle ortadan kalkacaktır. Üretilen şeyler, komünizme geçilmesiyle meta özelliğini yitirecektir. O zaman, üretim yalnızca toplumsal tüketim için üretilen bir emek ürünü olacaktır, alınıp satılan mal olmaktan çıkacaktır. Şunu da ekleyelim ki, sosyalizmdeki meta ilişkileri toplumsal mülkiyete dayalı özel bir durum gösterir, planlı ekonomi içinde

işler ve kendiliğindenlik özelliği göstermez.

1.2.3. Sovyetler Birliği'nde sınıf farkları

Lenin'in *Büyük Başlangıç* adlı makalesinde belirttiği ölçütler sosyalist toplumdaki sınıflar için de büyük ölçüde geçerlidir. Sosyalizmin sınıfları, tarihsel olarak belirlenmiş bir toplumsal üretim sisteminde tuttukları yerle, üretim araçları karşısındaki konumlarıyla, emeğin toplumsal örgütlenmesindeki rolleriyle ve gelir dağılımı biçimleriyle farklılık tasıdıkları *için* farklı sınıftırlar.

Sosyalizmde sınıflar, üretim araçlarının mülkiyetinin proletarya devletine geçmesiyle birlikte değişime girerler. Sınıfların değişmeye başlamasıyla, onları belirleyen ölçütlerin de görünümü değişmeye, aşırılıklar törpülenmeye başlar. Bu durum, Sovyetler Birliği'nde pek çok yazarın yaptığı gibi sınıfların varlığını reddetmeye ya da sınıf farklarının önemini küçümsemeye götürmez, götürmemelidir. Götürebileceği ve götürmesi gerekli yer, sosyalizm ve komünizm açısından kilit önemde, yepyeni bir teorik sorundur: Komünizme geçiş döneminde sınıfların varoluş biçimlerindeki değişmenin derinliğine incelenmesi. Bu sorun, dünyanın bugünkü gelişmesi açısından, dün Marks'ın, Engels'in ve Lenin'in önlerine koydukları sorunlardan daha az önemli, daha az kapsamlı, daha kolay değildir. Ne yazık ki, yanıtlama bir yana, bu sorun önemli bir sorun olarak "beş yıllık plana" bile alınmış görünmüyor.

Sovyetler Birliği'nde sınıf farklarını önemsiz farklılıklar olarak görmek yanlıştır. Örneğin, işçi ve kollektif çiftçi arasındaki fark yalnızca endüstri ve tarım emeğinin içeriğinin farklılığından gelmiyor. Üretim araçlarıyla olan ilişkilerinin farklılığından geliyor. Bu da, farklı sınıfların varlığının temel bir yönüdür.

Sovyetler Birliği'nin bugün ulaştığı gelişme düzeyinde *tüm* toplumun üretim araçları karşısında *tümüyle* eşit bir konumda olduğu an daha gelmemiştir. *Birincisi,* iki değişik mülkiyet biçimi vardır: Devlet mülkiyeti ve kooperatif (gurup) mülkiyeti. Kooperatif mülkiyeti, içinde yer aldığı ekonomik-toplumsal sistemden soyutlayıp ele alındığında toplumsal mülkiyet değil, tabanı genişlemiş özel mülkiyettir. Sovyetler Birliği'nde onu, sosyalist mülkiyetin bir biçimi (daha geri bir biçimi de olsa) yapan, içinde yer aldığı ekonomik-toplumsal koşullardır. *İkincisi,* devlet mülkiyeti de, tüm toplumca sahip olunduğu halde, eşit bir kullanım görmemektedir, eşit kullanılmamaktadır. Ekonomiye ve toplumsal yaşama yatırımlar, gelir dağılımı, toplumsal fonlar vb. önemli farklılıklar taşımaktadır.

Demek ki, sosyalist toplumda farklı sınıfların varlığı, bir kez üretim araçlarına sahiplik farkında yatıyor. Sonra emeğin toplumsal örgütlenmesindeki farklı rollerinde ve sonra (giderek azalmakla birlikte) gelir elde edişlerindeki farklarda yatıyor.

Ve de, en önemlisi, tarihsel olarak belirlenmiş toplumsal üretim sistemindeki tuttukları yerlerin farklılığında yatıyor. Söylediğimizin doğruluğunu en iyi *işçi-aydın ilişkisinde* görebiliriz. [Bir noktayı hatırlatalım. Sovyet istatistiklerinde "aydınlar" diye geçen kesim "aydınlar"ı ve devlet bürokrasisini (asker ve sivil) kapsamaktadır.]

Sovyetler Birliği'nde aydınlar göreceli ve mutlak olarak hızla büyüyor. Bu ancak doğaldır. Öte yanda işçi sınıfının da genel kültür ve eğitim düzeyi yükseliyor. Ancak toplumun ve üretimin örgütlenmesi ve yönetimi hâlâ *uzmanlık* işidir. Dolayısıyla aydınlar, işçi sınıfı adına, onun bir aracı olarak yönetimi yürütüyorlar. Tüm toplum, tüm görevleri yapabilir olana dek, böyle özel bir katmanın varlığı kaçınılmazdır. Bunun anlamı, komünizme dek *üreten-yöneten ayrımının* süreceğidir. Bu da, tarihsel olarak belirlenmiş toplumsal üretim sisteminde farklı yerler demektir.

Sınıf farklarının ortadan kalkması ancak üretim güçlerinde muazzam bir gelişmeyle sağlanabilir. Sovyetler Birliği'nde kentle kır, kafa emeğiyle kol emeği arasındaki çelişkilerde kendisini dışa vuran *işbölümü* hâlâ sürmekte, bu temel üzerinde sınıflar ve katmanlar sürmekte, bölgeler arası farklılıklar sürmekte, ulusal farklılıklar sürmektedir. Tüm bunlar, toplumda çeşitli *çıkar* farklarının varlığı anlamına gelir. Çıkar farkları, *çelişki* demektir. Ancak sosyalizmde bu çelişkiler uzlaşmaz (antagonist) çelişkiler değildir. Sovyetler Birliği'nde sınıfların varlığını kabul edenler, örneğin rapor, nedense sınıflar arasında çelişkilerin varlığını kabul etmiyorlar.

Şimdi, Sovyetler Birliği'nde sınıflar arası çıkar farklarına daha yakından bakabilmek için işçi sınıfıyla kollektif çiftçi ilişkisini ele alalım.

Sovyetler Birliği'nde işçi sınıfı ile kollektif çiftçi (nedense köylü diyorlar) arasındaki çıkar farkları, mülkiyet biçimlerindeki farklardan ve kentle kır arasındaki ekonomik ve kültürel gelişme farklarından kaynaklanmaktadır. Bu çıkar farklarını, yaşamın her alanında, ekonomik ilişkilerde, toplumsal ve kültürel alanda, hatta siyasal düzeyde yakalayabilmek olanaklıdır.

Sosyalizmde işçi sınıfı ile kooperatifçiler arasında çıkarların uyuştuğu genel yönlerden burada söz etmeye gerek görmüyoruz. Bunlar hem bildiğimiz şeylerdir, hem de bu yazıdaki amacımız nedense unutulan yönleri hatırlatmaktır.

Üretim araçları üzerindeki devlet mülkiyetinin tüm ekonomi çapında egemenliği, işçi sınıfıyla kollektif çiftçinin çıkarlarını geneliyle uyumlu kılan en önemli unsurdur. Ancak, ne ilginçtir ki, bu unsur aynı zamanda belirli çıkar farklılaşmasının da kaynağıdır. Devlet mülkiyeti, yalnız işçi sınıfının değil, tüm toplumun mülkiyetidir. Tüm üretken emeğin ortak katkısıyla oluşmaktadır. Toplumun gereksinimlerini karşılamak için devlet, yalnız işçi sınıfının değil, kollektif çiftçinin de yarattığı artık ürünün bir miktarını kullanır. İşte, devletin alım fiyatı aracılığıyla belirlenen bu miktarın ne kadar olacağı çok önemlidir. Sovyet ekonomisinde uzun yıllar pek çok tarım ürünlerinin fiyatları, üretim maliyetlerinin altında tutulmuştur. Tabii, tarımdan endüstriye *kaynak aktarma* demek olan bu yolun sonunda biriken kaynakların bir kısmı tarımın alt yapısını geliştirmede kullanılmıştır. Yine de, uzun yıllar tarıma sermaye yatırımı yetersiz kalmıştır.

Öte yandan, işçi sınıfı ile kooperatif köylü arasındaki gelir dağılımı, endüstri ürünlerinin satım fiyatıyla, tarım ürünlerinin alım fiyatı arasındaki ilişkiye de bağlıdır.

Kolhozcunun ekonomik çıkarı açısından bir de özel yan topraklar vardır. Buralarda üretilenler, kolhoz pazarlarında satılır. Bu pazarda kolhozcu satıcı, işçi alıcıdır.

Bugün Sovyetler'de işçi ve kolhozcunun gelir düzeyleri, tarımın göreceli geriliğine ve emek üretkenliğinin düşüklüğüne bağlı olarak hâlâ oldukça farklıdır.

Kırla kent arasındaki çelişkiler toplumsal-kültürel yaşantı farklarında görülebilir. Yaşantı biçimi, kültürel olanaklar, sağlık hizmetleri, konut durumu, eğlence yerleri, lokantalar vb. Tüm bu alanlarda kırla kent arasında farkların ortadan kalkabilmesi çok uzun zaman işidir.

Kafa ve kol emeğiyle çalışanlar arasındaki eşitsizlikler de aynı şekilde, üretim güçlerinin gelişmesi temelinde yavaş yavaş ortadan kalkabilir.

Sosyalist toplumda da, aynen kapitalizmde olduğu gibi, sınıfların ve katmanların çıkarları en yoğunlaşmış biçimiyle siyaset alanında belirir. Ama sosyalizmin özellikleri çerçevesinde.

Bugün Sovyetler Birliği'nde devlet (yani proletarya diktatoryası), toplumda varolan çeşitli sınıf ve katmanların özel çıkarlarını siyasal alanda da mutlaka dikkate almak zorundadır. Bu da ancak merkezi işleyişle, her düzeyde (bölgesel, örgütsel ya da toplumsal) *yığın girişimini* düzgün birleştirebilmek-

ten geçer. Merkezilik hipertropisine ve yerel otarşiye düşmeden. Çeşitli sınıf ve katmanların özel çıkarları ancak toplumda *sosyalist demokrasiyi* geliştirerek sağlanabilir.

Görüldüğü gibi, bu açıdan da yine sosyalizmin komünizme büyüyebilmesinde zorunlu bir koşul olan demokrasiyi genişletme sorununa ulaşılıyor.

1.2.4. Gelişmiş sosyalist toplum

Gelişmiş sosyalist toplumun içinde sınıfsız topluma ulaşılacağı görüşünü değerlendirirken, son yıllarda sosyalist ülkelerde tam bir kabul gören "gelişmiş sosyalist toplum aşaması" anlayışını da ele almalıyız.

Önce şunu belirtelim ki, uzun bir tarihsel dönemi kapsayacak olan sosyalizmin ve komünizmin kendi içlerinde çeşitli olgunlaşma aşamaları geçirebileceklerini, hatta geçireceklerini kabul ediyoruz. Yalnız burada söz konusu olan, soyut olarak kabul edilen aşamalar değil, Sovyetler Birliği'nde *bugün* varolduğu söylenen somut bir aşamadır. Böyle bir "aşama"nın varlığını reddetmek, genel olarak çıkabilecek gelişme aşamalarını reddetmek olmayacaktır.

Teorik modelde sosyalist üretim ilişkisi, kendisine uygun üretim güçleri üzerinde kurulur. Sosyalist üretim ilişkilerinin nasıl bir ekonomik taban varsaydığını şu alıntıda görebiliriz:

"Sermayenin tekeli, onunla birlikte ve onun altında doğan ve yeşeren üretim biçimine ayakbağı olur. Üretim araçlarının merkezileşmesi ve emeğin toplumsallaşması artık kapitalist kabuklarıyla uyumsuz bir noktaya ulaşır. Bu kabuk kırılıp parçalanır. Kapitalist özel mülkiyetin ölüm çanları çalar. Mülksüzleştiriciler mülksüzleştirilir" (K. Marks, *Kapital,* c.1, "Kapitalist Birikimin Tarihsel Eğilimi").

Üretim araçlarının üzerinden özel mülkiyetin kaldırılmasıyla kurulan üretim ilişkisi, ya da üretim biçimi, adı üzerinde bir *biçimdir.* Bu biçime uygun üretim güçleri düzeyi, makinalı üretimdir.

Somuta gelince, üretim güçlerinin çok değişik gelişme düzeyleriyle karşılaşırız. Üretim güçlerinin belirli bir *minimum*'u üzerinde, sözünü ettiğimiz *"biçim"* yani sosyalist üretim ilişkileri kurulabilir. Kendisine uygun bir "alt yapı" tam anlamıyla varolmadan da uygulanabilir. Böylece, içi çok az dolu bir çadır kurulmuş olur. Doğru yöntemlerle bu çadırın içinin uygun kalabalıkla, hem de daha çabuk dolması sağlanabilir.

Model ile pratik arasında çıkabilecek bu fark, teorik modelin öngördüğü sosyalizmi ayırdedebilmede her çeşit toplumsallaştırmaya değil, *gerçek toplumsallaştırmaya* bakmayı gerektirir. Bu *"gerçek"*'i belirleyen ölçüt ülkenin gelişme düzeyidir: Endüstrileşme düzeyi, bilimsel ve teknolojik düzey, makinalı emeğin kol emeğine üstünlüğü.

1917 öncesi Rusyası, endüstrinin gelişme düzeyi açısından orta gelişmiş, ülkenin tümü düşünüldüğünde geri bir ülkeydi. Böyle az gelişmiş bir ülkede proletarya diktatörlüğünün kurulması, Sovyet halkını Marks'ın, Engels'in öngörmediği bir durumla karşı karşıya bırakmıştır. Sosyalizm aşamasının istediği üretim güçleri düzeyini sağlama.

Sovyet toplumunun gelişmesine bakarsak, özel mülkiyetin ortadan kaldırılması, toplumsal mülkiyetin kurulması, üretim ilişkilerini toplumda varolan üretim güçlerinin ancak bir *bölümüyle* uyumlu duruma getirmiştir. O bölüm de, kapitalist makinalı üretimin varolduğu alandır. Kent ekonomisinin geri kalan bölümü ve kırsal alanlar için toplumsal mülkiyetin kurulması, üretim güçleriyle

Teorik modelde, sosyalist üretim ilişkisi, kendisine uygun üretim güçleri üzerinde kurulur. Sovyetler Birliği'nde toplumsal mülkiyete geçiş, ülke içindeki üretim güçlerinin gelişme düzeyinin bir sonucu değil, onları geliştirmenin önkoşulu olmuştur.

üretim ilişkilerinin uyumlu duruma gelmesi anlamına gelmemiştir. Tersine, üretim ilişkilerinin, üretim güçleri düzeyinden öne geçmesi anlamına gelmiştir. Ve Sovyetler Birliği için tarihsel sorun üretim ilişkilerini kurmak değil, onun gerçekten varolabileceği üretim güçlerini geliştirmek olmuştur. Toplumsal mülkiyete geçiş, ülke içindeki üretim güçlerinin gelişme düzeyinin bir *sonucu* değil, onları geliştirmenin *önkoşulu* olmuştur.

Bu *biçimsel* toplumsallaşmanın endüstrileşme yoluyla *gerçek* toplumsallaşma durumunu alması (ki buna rapor nedense "gelişmiş sosyalist toplum" diyor) zaman işidir. Bu alanda "tarih yapıcı", "aşamalar katedici" öznelliklerden sakınmak gerekir.

Rapora egemen anlayışta da, tüm öteki Sovyet ekonomi kitaplarında da Sovyetler Birliği'nde gelişmiş sosyalist toplumun *göstergeleri* olarak şunlar sayılmaktadır: Verimli bir endüstri, büyük-ölçekli tarım, bilimin giderek daha fazla üretim faktörü olmaya dönüşmesi, nitelikli işgücü, nitelikli uzmanlar ve menecerler, toplumsal gereksinimlerin çeşitlenmesi, teknolojik yatırıma ve bilim ve eğitime daha çok kaynak ayrılması, sınıflararası farkların giderek azalması. Açıkça görülüyor ki, bu sayılanlar "gelişmiş sosyalist toplum aşaması"nın değil, teorik modeldeki *sosyalizmin* göstergeleridir. Tüm göstergeler, özünde emeğin biçimsel değil, *gerçek sosyalizasyonunu* anlatıyor.

Ülkenin geriliği nedeniyle Sovyetler Birliği proletarya diktatörlüğü altında teoride öngörülmemiş bir aşama yaşadı. Biz buna ülkenin bütünü açısından *"biçimsel sosyalizm aşaması"** diyebiliriz. Bu aşama, sosyalizmin koşulu olan üretim güçlerini yaratma kavgasıyla geçti. Şimdi, Sovyetler Birliği yavaş yavaş istenen üretim güçleri düzeyine çıkıyor, çadırın içi kalabalıklaşıyor, buna da "gelişmiş sosyalizm aşaması" dediler. Sosyalizmin ta kendisi olmaya başlayan** bu aşamaya, SBKP tarihinde sık görülen bir keyfilikle gelişmiş sosyalizm denmesini doğru bulmuyoruz.

*Bizim "biçimsel sosyalizm aşaması" dediğimizle, Sovyetler'in "sosyalizme geçiş aşaması" dedikleri aşamalar aynı şey değildir. İkisi de aynı anda, proleter devrimiyle birlikte başlamakta ama biri ötekinden çok sonra bitmektedir. "Sosyalizme geçiş aşaması" denen aşama, devrimden tüm toplum çapında üretim araçlarının özel mülkiyetinin kaldırılmasına, dolayısıyla kapitalist sınıfın ortadan kaldırılmasına dek süren, buna belirli bir endüstrileşmenin eşlik ettiği aşamadır. Dolayısıyla "sosyalizme geçiş aşamasının" gözettiği temel ölçüt, *legal mülkiyet ilişkilerindeki* değişmedir.

"Biçimsel sosyalizm aşaması" ise, yine devrimle başlıyor ve bugünlere, hatta yarınlara uzanıyor. Bu aşamanın gözettiği temel ölçüt, *üretim güçlerinin* sosyalizme uygun gelişme düzeyidir.

**Bugün "biçimsel sosyalizm aşaması" yerini büyük ölçüde *"gerçek sosyalizm"* olmaya bırakmaktadır. Ancak bu sürecin sonu yine de tam gelmemiştir. Önceki bölümlerden küçük bir hatırlatma yapalım. Sovyetler Birliği henüz emek üretkenliğinde emperyalist ülkelerin *bugünkü* (yarınki de değil) düzeyinden geridedir. Tarımsal üretimin önemli miktarı yan özel topraklarda üretilmektedir. Ve de en çarpıcısı, daha "1970'lerin ikinci yarısında endüstri işçilerinin yüzde 40'ı, tarım ve inşaat sektörlerinde çalışanların ise çok daha büyük bir yüzdesi hâlâ *kol emeği* ile çalışmaktadır."

1.3. Sosyalizmden komünizme geçiş

Sosyalizmden komünizme geçiş, örneğin feodalizmden kapitalizme geçiş gibi bir ekonomik-toplumsal yapıdan daha yüksek bir başka yapıya geçiş değildir. Tersine, sosyalizmin ekonomik temelleri kuruldu mu sorun bu yapı içinde kapitalist kalıntıları giderek terkedecek bir ekonomik gelişmeyi sağlayabilmektir. Bu "geçiş", insanların gerçekten insanca koşullarda gerçek bir özgürlük içinde yaşamayı henüz tadamadıkları bir ortamdan böyle bir ortama geçiştir. Sosyalizm de, komünizm de aynı üretim biçimidir, komünist üretim biçimidir.

Bugün Sovyetler Birliği'nde işçilerin çoğunluğu, mühendislerden ve memurlardan daha düşük kültürel ve teknik düzeydedirler. Bir yandan da ekonominin genel ilerleyişi, makinalaşma ve otomasyon düzeyinin yükselmesi, hem işçilerin, hem mühendis ve memurların eğitim-bilgi-kültür düzeylerinde yükselmeyi zorlamaktadır. Komünizme geçiş için gerekli olan emek üretkenliğinde ortaya çıkacak olağanüstü artış bu zorlamayla sağlanacaktır. Kafa ve kol emeği arasındaki farkların yok olmasının *nesnel zorunluluğu* da bu zorlamada yatmaktadır.

Kafa ve kol emeği arasındaki ayrım azaldıkça emek üretkenliği artacak, emek üretkenliği arttıkça kafa ve kol emeği arasındaki ayrım azalacaktır. Toplumsal emeğin üretkenliğinin artması, iş gününün giderek kısalmasının ekonomik koşullarını yaratacaktır. Sovyetler Birliği'nde devrimden bu yana endüstrideki ortalama çalışma haftası 58.5 saatten 40.7 saate inmiş, yani yaklaşık 18 saat azaltılmıştır. Böylece dünya standartlarına ulaşılmıştır. Komünizme geçebilmek ise temelden farklı oranlar gerektirir.

İşgününün kısalması, bireylerin tüm yeteneklerini çok yönlü geliştirebilmelerinin ortamını hazırlayacaktır. İşçilerin yaşam boyu bir mesleğe esir olmalarını getiren eski işbölümü yok olacaktır. Böylece komünizmin üst aşamasına geçilecektir.

Komünizmin içinde kapitalist toplumdan kalıntılar taşıyan geçiş döneminin nasıl adım adım komünizmin üst aşamasına ilerleyeceğini (ya da ilerlemeyeceğini) anlamak bizi Marks ve Engels'in şu çok önemli fikrine getirir:

"Bizim için komünizm yerleştirilecek bir düzen, gerçeğin kendisini uyarlaması gereken bir *ideal* değildir. Biz komünizm diye bugünkü durumu kaldırıp atan *gerçek* harekete diyoruz. Bu hareketin koşulları, bugün varolan temelden çıkar" (*Alman İdeolojisi).*

Buraya dek sosyalizmi, sınıfsız toplum-komünizmi ve komünizmin bu iki aşaması arasındaki geçişin özelliklerini gördük. Bunların ışığında, "gelişmiş" ya da az gelişmiş, "olgun" ya da toy sosyalizmde sınıfsız toplumun olamayacağı ortaya çıkmaktadır. Bu, sorunun teorik yönüdür.

"Bizim için komünizm yerleştirilecek bir düzen, gerçeğin kendisini uyarlaması gereken bir ideal *değildir. Biz komünizm diye bugünkü durumu kaldırıp atan* gerçek *harekete diyoruz. Bu hareketin koşulları, bugün varolan temelden çıkar"*

Sorunun pratik yönüne gelince, bunun için de, sınıfsız toplumun ayırdedici özellikleriyle 26. Kongre hakkında buraya dek *tüm* yazdıklarımızı birlikte düşünmek, Sovyetler Birliği'nin sınıfsız topluma olan uzaklığını anlatmaya yeter. Bir de 13 Ekim 1981 tarihli *Financial Times* gazetesinde yayınlanan David Satter'in Moskova'dan gönderdiği, "İnsanın en iyi yoldaşına vergi tehdidi" adlı yazıyı okuyalım:

"Sovyet hükümeti, azalmakta olan et stoklarını korumak, ekmek, gazdan ve banyo suyundan tasarruf etmek, devlet gelirlerini arttırmak amacıyla, köpeklere vergi koymayı tasarlıyor.

"Önerilen vergi o denli yüksektir ki, et yiyen yüzbinlerce ev hayvanının yok edilmesi beklenmektedir.

" 'Üretici olmayan ev hayvanlarının nüfus tarafından beslenmesine ilişkin düzenleme' başlığını taşıyan yeni yasa tasarısı, ev başına bir köpek ya da bir kedi beslenmesine izin vermekte, büyük köpeklere yılda 200 ruble (154 sterlin), kucak köpeklerine ise 120 ruble vergi öngörmektedir.

"Yasanın önümüzdeki yılın başlarında yürürlüğe girmesi beklenmektedir.

"Ortalama aylık maaşın 140 ruble olduğu ve emeklilik maaşlarının 40 ruble yöresinde başladığı bir ülkede, bu tür bir düzenlemenin, yüzbinlerce ev hayvanının yok edilmesine yol açması beklenmektedir.

"Resmi açıklamalar bu yasanın, ev hayvanlarının yeterince denetlenmediği yönünde bir şikayet dalgasının gelmesi sonucunda çıktığı yönündedir.

"Oysa gerçek hareket noktasının, insan tüketimine daha çok et sağlamak, hükümete et stoklarının neden azalmakta olduğu konusunda yeni bir açıklama sağlamak ve siyasal olarak duyarlı sayılabilecek bir önlem olan et fiyatlarını artırmaya gerek kalmadan, devlet gelirlerini arttırmak olduğu anlaşılıyor.

"Komünist Partisi gazetesi *Pravda* geçenlerde okurlarına devlet mağazalarında etin gerçek fiyatının yarısına satılmakta olduğunu hatırlatmış, araştırmaların köpeklerin her yıl 1.5 milyar rublelik et tükettiğini gösterdiğini söylemişti.

"Gazete ayrıca ev hayvanlarının sübvansiyon gören ekmek ve süt ürünlerini yediklerini, yıkamak gerektiği için de devletin sağladığı gaz ve su üzerinde yük olduklarını belirtmişti".

Doğruluğu ya da yanlışlığı vardığımız sonuçları *değiştirmeyecek* de olsa umalım ki bu yazı bir "burjuva propaganda yalanı" olsun!

2. Tüm halkın devleti ve muazzam demokratik niteliği

Raporda, SSCB'de bugün varolan "*tüm halkın devletinin muazzam demokratik niteliği*"nden söz ediliyor. Bu sözler bizi raporun bu bölümünde üzerinde duracağımız ikinci temel fikre getiriyor.

Demokratiklik konusuna gelmeden önce devlet, diktatörlük, tüm halkın devleti gibi kavramları kısa ele almamız gereklidir.

2.1. Devlet-proletarya diktatörlüğü

Devletin ne olduğunu, nasıl ortaya çıktığını anımsamak, nasıl ve ne zaman ortadan kalkacağını anlamaya yardım eder. Bu nedenle, önce devletin ortaya çıkışına bir göz atalım.

İnsanın ortaya çıkmasıyla birlikte *en önce bilinç* ve onun somut aracı dil ortaya çıkıyor. İlk başlarda bu bir çeşit "koyun bilinci", kabile bilincidir. Daha sonraları, *üretkenliğin, gereksinimlerin* ve temel olarak *nüfusun* artmasıyla gelişiyor. Bu gelişmelerle birlikte *işbölümü* beliriyor. Bu işbölümü başlangıçta seksdeki işbölümünden, sonra güçlü-güçsüz gibi "doğal" işbölümlerinden başka birşey değildir. Ancak daha sonraları emek üretkenliğinin artması temelinde *kafa ve kol emeği* ayrımının belirmesiyle gerçek işbölümü durumuna gelmiştir. Özel mülkiyet, sınıflar ve

devlet toplumsal işbölümünün sonuçları olarak ortaya çıkmıştır.

Toplumsal işbölümü ile üretim araçlarının özel mülkiyeti arasında yakın bir bağ vardır. İşbölümü mülkiyeti yaratan insanlar arası ilişki, mülkiyet işbölümünün yarattığı sonuçtur.

Toplumsal işbölümünün belirmesiyle, tekil bireylerin ya da tekil ailelerin çıkarlarıyla tüm bireylerin *ortak çıkarları* arasında çelişki belirir. Çünkü işbölümü, belli bireyler için belli işleri yapmayı *zorunlu* kılar ve ortak çıkar belli bireyler için zorunlu olan belli işlerle ilgilenmese de işbölümünün sürmesini ister. Ortak çıkar, artık emek sürecini aralarında bölüşmüş insanların, birbirleriyle karşılıklı bağımlılık ilişkisi içinde, gerçek yaşamda vardır.

Devlet, tarihte tekil çıkarlarla ortak çıkarın çelişkiye girdiği anda belirmiştir. Marks ve Engels bu gelişmeyi de şöyle belirtiyorlar:

"Özgül ile ortak çıkarlar arasındaki bu çelişkinin içinden ortak çıkar, gerçek bireysel ve kollektif çıkarlardan kopuk ve hayali bir topluluk olarak *devlet* diye bağımsız bir biçime bürünür. Ne var ki, bu hayali topluluk her zaman her aile kümesinde, her kabile kümesinde varolan gerçek bağlara — kan bağı, dil, daha büyük çapta işbölümü, vb. çıkarlara — ve daha ilerde göreceğimiz gibi, özellikle de işbölümünün şimdiden ima ettiği ve bu tür insan yığınlarının hepsinde ayrışarak, birinin tüm ötekilerin üzerinde egemenlik kurduğu sınıflara dayanır. Dolayısıyla devlet içindeki tüm savaşımlar, demokrasi, aristokrasi ve monarşi arasındaki savaşım, oy hakkı için savaşım, vs. vs., gerçekte değişik sınıfların birbiriyle gerçek savaşlarının hayali biçimlerinden — ki genel çıkar ortak çıkarların hayali biçimidir — başka birşey değildir" (*Alman İdeolojisi).*

Toplumsal işbölümü içinde çalışan toplumda varolan ortak çıkarın çarpık-hayali bir yansıması olan "genel çıkar"ı temsil eden devlet, varolan işbölümünü ve onun sonucu olan mülkiyet ilişkisini yani egemen sınıfın üstünlüklerini korur. Dolayısıyla devlet, *Anti-Dühring'*deki anlatımıyla "toplumun bir bütün olarak resmi temsilcisidir, görülebilir bir örgütlenmede somutlanışıdır". Ancak, yine aynı nedenle ve yine *Anti-Dühring'*in anlatımıyla devlet "her dönemde *üretimin dış koşullarının korunması için sömürücü sınıfın bir örgütüdür"* (abç).

Bu nedenle *devlet demek, diktatörlük demektir.* Sınıfların varlığını ve sınıf kavgasını kabul eden, bu gerçeği de kabul etmek zorundadır, çünkü biri ötekinin mantıksal sonucudur.

Dolayısıyla devlet biçimi olarak her demokrasi de diktatörlüktür. Burjuva demokrasisi burjuvazinin diktatörlüğü, proletarya demokrasisi, proletaryanın diktatörlüğüdür. Biri azınlığın çoğunluk üzerindeki diktatörlüğü, ötekisi çoğunluğun azınlık üzerindeki diktatörlüğüdür.

Lenin şöyle bir tanım yapıyor: "Diktatörlük, doğrudan zora dayanan ve hiçbir yasayla sınırlanmayan yönetimdir". Revizyonistler bu "yasayla sınırlanmayan" sözlerine çok kızıyorlar ama işin doğrusu budur. Tabii yasalar vardır. Tabii örgütlü yasal sistemler vardır. Her devlet toplum üstündeki egemenliğini belirli bir hukuk sistemi ile korur. Ancak tam da bunu söyleyerek hukuk, yasa, vb. egemenliğin *kaynağı* değildir demiş oluyoruz. Devlet erkinin kaynağı toplumda var olan *sınıflar arası güçler ilişkisidir.*

Sınıflar arası güç dengesi ancak kurumlaşmış baskı yoluyla korunabilir. Ama yalnız onunla da korunamaz. Bunun için sınıf savaşımının her alanını (ve bu alanlara uygun kurumlaşmaları) kullanmak gerekir.

Tüm söylediklerimiz, proletaryanın devleti olan proletarya diktatörlükleri için de geçerlidir.

2.2. Tüm halkın devleti

Raporun proletarya diktatörlüğünden *farklı* bir devlet biçimi olarak ele aldığı "tüm halkın devleti" ile anlatılmak isteneni daha iyi anlayabilmek için önce SBKP programına bakalım:

"...proletarya diktatörlüğü de sınıf savaşımının sürdüğü bir dönemdir... Sınıf savaşımı bu dönemde biçim değiştirir *ve sermayenin yıkılmasından hemen sonraki dönemde özellikle keskindir ve özellikle özgündür. Proletarya siyasal erki ele geçirdikten sonra sınıf savaşımını durdurmaz. Sınıflar kaldırılana dek sürdürür."*

"Proletarya diktatorası, komünizmin birinci safhası olan sosyalizmin tam ve kesin zaferini ve cemiyetin enine boyuna komünizm kuruculuğuna geçmesini sağlamak suretiyle tarihi ödevini yerine getirdi ve iç gelişme ödevleri bakımından SSCB'de lüzumlu olmaktan çıktı. Proletarya diktatorası devleti olarak doğan devlet, yeni çağdaş safhada genel halk devleti haline, bütün halkın menfaatlerini ve iradesini ifade organı haline geldi..."

Görüldüğü gibi alıntıya göre Sovyetler Birliği'nde artık proletarya diktatörlüğü *yoktur.* Marksist devlet teorisine göre *her* devlet özünde bir sınıfın diktatörlüğüdür, ama Sovyetler Birliği'nde hem de sınıflar da varolduğu halde bu devlet bir diktatörlük değildir.

Önce Lenin'in proletarya diktatörlüğünün ortadan kalkışına ilişkin görüşlerini iki kısa alıntıyla gördükten sonra, "tüm halkın devleti" anlayışının nereden kaynaklandığına bakalım.

Birinci alıntı *Büyük Başlangıç* adlı makaleden:

"Latince bilimsel-tarihsel-felsefi bir terim olan 'proletarya diktatörlüğü'nü daha basit bir dile çevirirsek, aynen şu anlama gelir:

"Sermayenin boyunduruğunu kırıp atma savaşımında, bunu fiilen gerçekleştirmede, utkuyu koruma ve güçlendirme savaşımında, yeni sosyalist toplum sistemini yaratma çalışmasında ve *sınıfların tümden kaldırılması için yürütülen* bütün savaşımda, yalnız belli bir sınıf, yani kent işçileri ve genel olarak fabrika, endüstri işçileri, tüm emekçi ve sömürülen halk yığınına öncülük etme yeteneğine sahiptir. (...)

"*...proletarya diktatörlüğü de sınıf savaşımının sürdüğü bir dönemdir. Sınıflar varolduğu sürece kaçınılmaz olan sınıf savaşımı bu dönemde biçim değiştirir* ve sermayenin yıkılmasından hemen sonraki dönemde özellikle keskindir ve özellikle özgüldür. Proletarya siyasal erki ele geçirdikten sonra sınıf savaşımını durdurmaz. Sınıflar kaldırılana dek sürdürür. Tabii değişik koşullar altında, değişik biçimde ve değişik araçlarla" (abç).

İkinci alıntı *Devlet ve Devrim'*den:

"Devlet varolduğu sürece, özgürlük yoktur. Özgürlük olduğu zaman devlet olmayacaktır.

"Devletin tamamen eriyip gitmesinin ekonomik temeli, komünizmin, kafa ile kol emeği arasındaki anti-tezin yok olduğu, dolayısıyla çağdaş *toplumsal* eşitsizliğin ana kaynaklarından birinin yok olduğu denli yüksek bir gelişme aşamasına ulaşmasıdır. Üstelik bu kaynak, hiçbir biçimde sırf üretim araçlarının kamu mülkiyetine dönüştürülmesiyle, sırf kapitalistlerin mülksüzleştirilmesiyle anında kaldırılabilecek bir kaynak değildir"

Lenin'in söylediklerinden çok iyi anlaşıldığı gibi, proletarya diktatörlüğü kapitalizmden komünizme geçiş döneminin *tümünü* kapsar. Bu dönemde, şimdiki anlayışın tersine, sınıf kavgası vardır ancak sınıfların *varoluş biçiminde*

değişiklikler gelişmektedir. Sovyetler Birliği'nde sınıf ve katmanların bugünkü ekonomik gelişme düzeyinde gösterdiği yeni varoluş biçimleri ve karşılıklı ilişkileri üzerinde yeterince durulmaması raslantı ya da unutkanlık sonucu değildir. Stalin'in "tüm halkın devleti" *anlayışını* ilk kez formüle ettiği 18. Kongre raporundaki çerçeveye bağlılığın sonucudur. Bu anlayışa göre, sömürücü sınıflar ortadan kalktığı için sınıf kavgası bitmiş, devletin ülke içinde baskı rolü yok olmuştur. İşte bu anlayış, "tüm halkın devleti" fikrinin kaynağıdır.

Stalin'in 18. Kongre konuşması şöyle demektedir:

"Ekim devriminden bu yana, sosyalist devletimiz bellibaşlı iki gelişme aşamasından geçmiştir.

"Birinci aşama, Ekim devriminden sömürücü sınıfların ortadan kaldırılmasına kadarki dönemdir. Bu dönemde ana görev, alaşağı edilen sınıfların direnişini bastırmak, saldırganların saldırılarına karşı ülkenin savunmasını örgütlemek, endüstri ile tarımı yeniden canlandırmak ve kapitalist öğelerin ortadan kaldırılmasının koşullarını hazırlamaktı. (...)

"İkinci aşama, kentte ve kırda kapitalist öğelerin ortadan kaldırılmasından sosyalist ekonomik sistemin tam utkusuna ve yeni anayasanın kabulüne kadarki dönemdi. Bu dönemin başlıca görevi, sosyalist ekonomik sistemi ülke çapında yerleştirmek, kapitalist öğelerin son kalıntılarını ortadan kaldırmak, bir kültür devrimi gerçekleştirmek ve ülkenin savunması için baştan aşağı modern bir ordu oluşturmaktı. Sosyalist devletimizin işlevi de buna uygun bir biçimde değişti. *Ülke içinde askersel baskı işlevi kalktı, öldü gitti. Çünkü sömürü kaldırılmıştı, ortada sömürücüler kalmamıştı, böylece bastırılacak kimse de yoktu.* Bu baskı işlevinin yerini, sosyalist mülkiyeti, halkın mülkiyetini çalıp çırpanlara karşı koruma işlevi aldı. Ülkeyi yabancı saldırıya karşı savunma işlevi olduğu gibi kaldı. (...) Devlet organlarının yürüttükleri ekonomik örgütleme ve kültürel eğitim işlevi de kaldı ve sonuna dek geliştirildi. Şimdi devletimizin ülke içindeki temel görevi, barışçı ekonomik örgütleme ve kültürel eğitim çalışmasıdır. Ordu, ceza organları ve istihbarat servisimize gelince, bunların sivri ucu artık ülke içine değil, dışarıya, dış düşmanlara yönelmiştir" (abç).

Stalin, ülke içinde bu devletin *baskı rolü bitmiş*, hırsızları-dolandırıcıları cezalandırma düzeyine düşmüştür demektedir. Devletin baskıcı rolünü *sınıfların varlığıyla* değil, kapitalist sınıfın varlığıyla bağlamaktadır.

Devletin, proletarya diktatörlüğünün ülke içindeki baskıcı rolünü burjuvazinin varlığıyla bağlayabilmek için ya bilinçli çarpıtma ya da Marksizmi hiç anlamamış olmak gerekir.

Bireyler arası ilişkilerin toplumsal işbölümü yoluyla maddeleşmiş ilişkiler durumunu alması ve bunların "düzenleme", baskı gerektirmesi hiçbir istekçi buluşla ortadan kaldırılamaz. Bunlar ancak bireylerin yeniden maddesel güçleri ve ilişkileri kendi egemenlikleri altına almaları ve *işbölümünü ortadan kaldırmalarıyla* gerçekleşecektir.

"Devlet komünist toplumda ne gibi bir dönüşüm geçirecektir? Bu soruya ancak bilimsel bir yanıt verilebilir. Halk sözcüğü ile devlet sözcüğünü bin türlü birleştirerek soruna bir pire zıplaması kadar yaklaşılamaz. Kapitalist toplum ile komünist toplum arasında, birinin diğerine devrimci dönüşümü dönemi yatar. Ayrıca bunun karşılığı olan bir siyasal geçiş dönemi de vardır ki, bunda devlet, **proletaryanın devrimci diktatörlüğünden** ***başka hiçbir şey olamaz"***

Sovyetler Birliği'nde toplumsal işbölümü, meta dolaşımı, ücret, sınıflar, kafa-kol emeği ayrımı sürdükçe, çalışma yaşamın başta gelen zevki durumuna gelmedikçe, devlete (yani baskı rolüne) gereksinme vardır. Hukuk, iş yasaları, mahkemeler, çalışma disiplini vb., hep bu baskının, zorlamanın göstergeleridir. "Herkese çalışması kadar" demek, "çalışmayan aç kalır" demek, çalışma zorunluluğu, *zora dayalı emek* değil midir? Hak kavramının sürmesi bu zoru anlatmaz mı?

Sonra, devleti yalnızca karşı sınıflara karşı baskı olarak ele almak da ilkel bir anlayıştır. Bu, özünde ve son çözümlemede böyledir. Öte yanda devlet, tüm topluma, toplumun bireylerine karşı bir soyutlamadır. Tüm bireylerin ve sınıfların üzerinde duran, hayali bir "ortak rıza"dır. Dolayısıyla, devlet kendine egemen olan sınıfın bireylerine karşı da zorlamayı temsil eder.

Burada biraz duralım ve belki devleti ele aldığımız alt başlık altında değinmemiz gereken bir noktaya değinelim. Üretim güçlerinin gelişmesi, emek üretkenliğinin artmasıyla beliren toplumsal işbölümü beraberinde nasıl çelişkiler getirmiştir? Hiç açıklamaya girmeden sınıflamaya çalışalım: toplum X sınıf, toplum X aile, toplum X birey çelişkileri. Sonra, sınıf X sınıf, sınıf X aile, sınıf X birey çelişkileri. Sonra aile X aile, aile X birey, birey X birey çelişkileri. Her bir çelişkinin ekonomi-toplum-siyaset düzeylerinde, hem de birden fazla yansımaları vardır. Devlet, en başta sınıfsal çelişkiler olmak üzere tüm bu çelişkileri "düzenlemek", baskı altında tutmak için vardır.

Sonuç olarak, proletarya diktatörlüğü kalktı, "tüm halkın devleti" geldi görüşü, Marksizmin devlet teorisini çarpıtmaktadır. Sosyalizmin *gerçek* sorunlarını kağıt üzerinde kaldırarak yaşamda "ilerleme" sağlamak olabilseydi, belki bu bir işe yarayabilirdi. Oysa, diktatörlüğün "kalktığı" üzerine binlerce kongre kararı alınsın, birşey değişmeyecektir. Marks'ın ünlü cümlelerini anımsayalım:

"O zaman şu soru çıkar: Devlet komünist toplumda ne gibi bir dönüşüm geçirecektir? Bir başka deyişle, orada devletin bugünkü işlevlerinin benzeri olan ne gibi toplumsal işlevler varlıklarını sürdürecektir? Bu soruya ancak bilimsel bir yanıt verilebilir. Halk sözcüğü ile devlet sözcüğünü bin türlü birleştirerek soruna bir pire zıplaması kadar yaklaşılamaz.

"Kapitalist toplum ile komünist toplum arasında, birinin diğerine devrimci dönüşümü dönemi yatar. Ayrıca bunun karşılığı olan bir siyasal geçiş dönemi de vardır ki, bunda devlet, *proletaryanın devrimci diktatörlüğünden* başka hiçbir şey olamaz" *(Gotha Programı).*

2.3. "Tüm halkın devleti"nin muazzam demokratik yapısı

"Tüm halkın devletinin muazzam demokratik yapısına gelince, bu konuda da çok dikkatli olmak gerekir. (Sosyalizm döneminde devlet proletarya diktatörlüğü olduğu için biz bu bölümde de "tüm halkın devleti" yerine bu kavramı kullanacağız.)

Demokrasi nedir? Demokrasi, azınlığın çoğunluğa uyması yoluyla yönetilen bir devlet biçimidir.

"Demokrasi çoğunluğun yönetimidir. Yalnızca genel, doğrudan ve eşit seçim-

lere demokratik denebilir. Yalnızca tüm nüfusun genel oy hakkı temelinde seçtiği komiteler demokratik komitelerdir". (Lenin. c.18, s.282)

Yukarıdaki tanımdan proletarya diktatörlüğü ile demokrasinin *aynı* şeyler olmadığı ama mantıksal gelişmeleri içinde birbirini çağıran kavramlar olduğu ortaya çıkıyor. Tutarlı bir demokrasi yani çoğunluğun yönetimi, ezilen çoğunluğun devleti olan proletarya diktatörlüğünü gerektirir. Aynı biçimde, ezilen çoğunluğun devleti olan proletarya diktatörlüğü, çoğunluğun yönetimi demek olan demokrasiyi gerektirir. Bu nedenle, proletarya diktatörlüğünün en uygun siyasal biçimi *yığınsal demokrasidir.* Demokrasinin giderek artık kendisinin ortadan kalkacağı en uç sınıra genişletilerek uygulanmasıdır. Çoğunluk devleti olarak proletarya diktatörlüğü özünde, en demokratik burjuva diktatörlüğünden bin kat daha demokratiktir.

Ancak proletarya diktatörlüğünün özündeki demokratiklikle yetinilemez. Mutlaka yaşamın her alanında çoğunluğun gerçekten yönetimini, demokrasiyi kurup geliştirmek de gerekir.

Sosyalizmde demokrasi neden gereklidir? Bir kez, sosyalizm sınıflı ve sınıf çatışmalı bir toplumdur. Demokrasi ise sınıf savaşımının daha özgür, daha açık, daha geniş örgütlenmesi demektir. Sosyalizmde varolan çeşitli sınıf ve katmanların özel çıkarları ancak sosyalist demokrasi yoluyla sağlanabilir.

İkincisi, sosyalizmde devlet mülkiyeti emekle üretim araçları arasındaki ayrımı tam olarak yok etmemiştir. Devlet bürokratikleştiği, işçi sınıfının aktif denetiminden çıktığı ölçüde, işgücü-üretim aracı bütünleşmesi nominalleşebilir. Bunun önlemi, emekçi halkın devlet işlerine gerçekten sahip olmasıdır.

Üçüncüsü, üretim araçlarının proleter devlet mülkiyetine geçmesi tarihte ilk kez emek alanıyla siyaset alanını birbirine bağlamıştır. Emek alanında, ekonomide gelişme de, siyaset alanında gelişme de artık birbirlerine doğrudan bağlanmıştır. Ve ikisi de gelişebilmek için artık halkın aktif katılımına bakmaktadır.

Dördüncüsü, sosyalizmde toplumun ve üretimin örgütlenmesi ve yönetimi hala uzmanlık işidir. Dolayısıyla üreten-yöneten ayrımı giderek azalsa da sürmektedir. Bürokrasinin imtiyazlı bir kesim durumunu almaması, devletin işçi yığınlarından soyutlanmaması için de sosyalist demokrasinin aktif uygulanması gerekir.

Görüldüğü gibi, komünizmin ilk aşamasında demokrasinin tam anlamıyla, giderek genişleyen biçimde uygulanması, toplumun bu aşamadan *ileriye*, komünizmin üst aşamasına yürüyebilmesi için *zorunlu* bir koşuldur.

Sosyalizmde demokrasi, *çoğunluğun yönetimi nasıl sağlanır?* Kısaca söylemeye çalışırsak, en başta, emekçiyi çeşitli oyunlarla yönetimden uzak tutan ve onu ezmede araç olan burjuva devletini dağıtıp yerine proletarya devletini kurarak sağlanır. Çoğunluğun devletini kurmak başlıbaşına dünyanın en demokratik kazanımıdır.

Proletarya diktatörlüğü, çoğunluğun yönetimi demek olan demokrasiyi gerektirir. Bu nedenle, proletarya diktatörlüğünün en uygun siyasal biçimi* yığınsal demokrasidir. *Demokrasinin giderek artık kendisinin ortadan kalkacağı en uç sınıra genişletilerek uygulanmasıdır. Çoğunluk devleti olarak proletarya diktatörlüğü özünde, en demokratik burjuva diktatörlüğünden bin kat daha demokratiktir.

Ancak iş bununla bitmez. Amaç çoğunluk adına bir gurubun (bürokrasi) değil, çoğunluğun kendi yönetimi olduğu için eski devlet bürokrasisine karşı savaş açılır. Her cephede. Yalnız eskisini yoketmek için değil, yenisinin de halka karşı dönmesini engellemek için. Bu amaçla, Paris Komününün ve ilk yıllarında Sovyet iktidarının uyguladığı iki önlem alınır: 1) Tüm görevlilerin (yönetici, hukuksal ve eğitimsel) istendiği zaman seçmenler tarafından geri çekilebilmeleri koşuluyla, ilgili herkesin genel oy hakkına dayalı seçimi, 2) Görevlilerin öteki işçilerle aynı ücreti alması. Böylece devlet bürokrasisi, "toplumun efendisi" olmaktan çıkıp, "toplumun hizmetkarı" olabilir.

Yargı sisteminde demokratikleşme, 1) Halk temsilcilerinin (jüri vb. yollarla) mahkemelere katılması, 2) yargıçların halk tarafından seçilmesiyle sağlanır.

Orduda demokratikleşme, eski ordunun dağıtılması ve halkın ordusunun örgütlenmesiyle ve bu ordunun halkın dışında bir güç olmamasının önlemlerini almayla sağlanır.

Devlet organlarına *tek dereceli* seçim de demokrasinin önemli bir unsurudur.

Bunlar yanında, insanlık tarihinin kazanımları olan *tüm* demokratik haklar, örneğin basın özgürlüğü, toplanma özgürlüğü, vb. hiçbir burjuva devletinin sağlayamayacağı ölçüde emekçi halkın yararlanmasına verilir. Böylece, çoğunluğun yönetimi olan demokrasi, her alanda *azınlık görüşlerin de çoğunluk haline gelebilmesinin* olanaklarını yaratır. Bu olanağa yer vermeyen, farklı görüşlerin ortaya getirilebileceği platformları olmayan, açık tartışmayı kurumlaştırmamış bir demokrasi, en azından güdük bir demokrasi olur.

Proletarya diktatörlüğü, hem çoğunluğun çıkarlarını temsil ettiği için, hem tüm kapsamıyla demokrasiyi varsaydığı için en demokratik burjuva devletinden bin kat daha demokratiktir.

Ancak, her alanda olduğu gibi, bu alanda da teori-pratik farklarını dikkate almak ve aceleci olmamak gerekiyor. "Rusya'da, ülkenin çok geri ve küçük burjuva karakterinden dolayı, proleterya diktatörlüğünün bazı özellikleri kaçınılmaz olarak gelişmiş ülkelerde olacağından farklı olacaktır" diyor Lenin. (c.30 s.108) İşte bu konu da böyle farklılıklardan birisidir.

Sovyetler Birliği'nde demokratik yan çeşitli tarihsel-kültürel-ekonomik-toplumsal-uluslararası nedenlerle geride kalmıştır. Bu geri kalışın önemli bir göstergesi olarak *sivil (civic) toplum* çok cılızdır.

Çok çeşitli örgütlenmeleri içinde sivil toplumu, dolayısıyla toplumsal denetimi geliştirme çabaları da cılızdır. Ve böyle yorumlanabilecek çabaların çoğunluğu aslında sivil toplumu, toplumsal denetimi geliştirmeden çok devlet işleyişini geliştirme çabasıdır. Bu da çok gereklidir, çok doğrudur ama bizim söylediğimizden biraz farklıdır.

Raporda, devleti yetkinleştirme anlayışı içinde Halk Denetim Örgütü'nden, Adalet Bakanlığı'ndan, mahkemelerden, milisden, devlet güvenlik aygıtlarından söz ediliyor.

Ancak bunlardan sonra, dikkate değer olarak *iki* yığın örgütünden söz ediliyor: Sendikalar ve Genç Komünistler Birliği (Konsomol).

Sendikalar için raporda şöyle deniyor:

"Yoldaşlar, SSCB Anayasası demok-

rasimizin geliştirilmesinde kamu örgütlerinin rolünü büyük ölçüde zenginleştirmiştir. Bunların en büyüğü *sendikalar*dır. Bugün milyonlarca kollektif çiftçiyi de kaydetmiş bulunan sendikalar, artık hemen hemen tüm emekçi halkı kapsamaktadırlar. Son derece geniş görev ve hakları vardır. Emekçi halkın çıkarlarını koruyorlar, ekonomik, toplumsal ve kültürel sorunların çözülmesine katılıyorlar ve sosyalist yarışmayı, buluşları ve yenilikleri körüklemede çok şey yapıyorlar.

"Yine de, sendikalarımızın bazen geniş haklarını kullanmada girişim eksikliği gösterdiklerini söylersem, sanırım yanılmış olmam. Toplu sözleşmelerin uygulanmasında ve iş güvenliğine ilişkin sorunlarda her zaman ardıcıl davranmıyorlar ve iş yasalarının çiğnenmesi durumları, bürokratik uygulamalar ve kırtasiyecilik karşısında hala zayıf bir tepki gösteriyorlar.

"Bu demektir ki, sendikalar ve iş kollektifleri, insanların çalışmasını ve yaşamını ilgilendiren tüm sorunlara ilişkin karar almalar üzerinde denetimlerini sıkılaştırmalı ve üretimin planlanmasında ve yönetilmesinde, personel seçimi ve yerleştirilmesinde, işletmelerin ve örgütlerin hizmetindeki fonların etkin kullanımında daha büyük bir rol oynamalıdırlar."

Görüldüğü gibi, sendikalar konusunda raporda doğru bir yanaşım vardır. Bu yanaşım bizim açımızdan da *Sosyalizm Üstün Gelecektir*'i aklamaktadır. "Sendikalar işçi sınıfının çıkarlarını korur". (Kime karşı? Yanlış yapabilecek devlete, ekonomik karar organlarına, partiye karşı.)

Genç Komünistler Birliği için de bazı güzel şeyler söyleniyor (üye sayısının 40 milyon olduğunu öğreniyoruz), ve konu böylece bitiyor. Polonya olaylarının karşı koyulmaz biçimde gözümüze soktuğu yönde sendikalar konusunda doğru saptamalar var. Gerisi genel sözler. Kadın örgütünden bile sözedilmiyor.

Bu tutum, sivil toplumun örgütlenmesinin aslında pek düşünülmediğinin göstergesidir. Oysa binlerce, onbinlerce örgütlenme gerekir. Ve bu sivil toplum örgütlenmelerinin, devlet işleyişinde ve toplumsal yaşamın *her alanında* giderek daha fazla yer tutması gerekir. Sosyalist demokrasi ancak böyle sağlanır ve geliştirilir. Ancak böyle, kağıt üzerindeki güzel maddeler, haklar, yığınların aktif katılımı-denetimiyle yaşama geçebilir. *Sivil toplum, ekonomik gelişme* ve *kültürel gelişme,* bu üçü birlikte ancak Sovyetler Birliği'ndeki proleter demokrasisini teorik modelde öngörülen düzeye ulaştırabilir.

Alalım kadın sorununu. Raporda, bu sorunla ilgili bölüm şöyledir:

"Son zamanlarda keskinleşen nüfus sorunları karşısında etkin bir *demografik siyaset.* Bu sorunları çözmenin başlıca yolu, aileye, yeni evlilere ve en başta kadınlara daha çok önem vermektir. Birçok durumda bir annenin görevleriyle üretimde çalışmanın ve kamu yaşamına aktif katılmanın birleştirilmesinin kolay olmayacağını herkes kabul eder".

Sosyalizm tepeden buyurulamaz. Onun ruhu, mekanik bürokratik yanaşımları reddeder. Yaşanan, yaratıcı sosyalizm yığınların kendi ürünüdür"

Raporda *kadın sorunu* bu çerçevede geliyor. Sınıfsız topluma gidişin koşullarından biri olan kadının özgürlüğü sorunu, kadın sorunu olarak ele alınmıyor, *nüfus* sorunu olarak, nüfusu arttırma sorunu çerçevesinde ele alınıyor. Yalnızca bu ele alış bile, kadın sorununun *çözülmediğinin* göstergesidir. Ayrıca bırakın az gelişmiş bir ülkede kurulan sosyalizmi, teorik modelinde bile kadın sorunu sosyalizmde tamamıyla çözümlenemez. Bu sorun, tam anlamıyla komünizmde çözülecektir. Bu sorunun bilincinde davranmak, erkek şovenizmiyle sürekli savaşmak zorunludur.

"Tüm halkın devletinin muazzam demokratik niteliği" konusunda başladığımız yere dönersek, proletarya diktatörlüğü, genel ve soyut olarak burjuva diktatörlüğünden bin kat daha demokratiktir. Çünkü biri emekçi çoğunluğun, ötekisi sömürücü azınlığın diktatörlüğüdür. Bütün bunlar çok doğrudur ama söz konusu olan iki sınıfın devletleri arasındaki genel — soyut bir karşılaştırma değil, somut bir anda — somut bir ülkede varolan devletin durumudur.

Lenin'in, devrimin ilk yıllarında burjuva diktatörlüğüyle, Sovyet Rusya'daki proleter diktatörlüğü arasında yaptığı somut karşılaştırmalar da ayrı bir konudur. O dönem devrimin ateşikaosu içinde bir dönemdi. *Devrim* yapılmıştı, yığınlar ayaktaydı. Bir kez bu en demokratik ortamı yaratıyordu. Sonra yıkılan devletin yerine yenisini kurma gereği, demokratikliğin sürmesinin en önemli nesnel gereği oluyordu. Koca bir devlet, yüzbinlerce insanın *aktif* girişimiyle kurulabilirdi. Sonra, Lenin yaşıyordu. Ayaklanan toplum oturmaya, yeni bir düzen içinde günlük yaşantıya dönmeye başlayınca, kurumlaştıkça, az gelişmişliğin, kültür eksikliğinin, emperyalist kuşatmanın ağır etkileri kendini göstermeye başladı. Bürokrasi yeniden dirildi. Lenin bu gelişmeyi *Az Olsun, İyi Olsun* adlı makalesinde (ki son yazılarından biridir) acımasızca eleştirdi.

Zor koşullar altında *her* devlet, demokratik yönleri azaltır, otoriter yönünü arttırır. Koşullar normale döndüğünde çıplak baskıyı tekrar geri çeker, demokratik yönü arttırır. Koşullar daha kötüye giderse, tüm demokrasiyi kaldırır, geride çıplak diktatörlük kalır. Ancak hangi durum olursa olsun, her devlet bir diktatörlüktür.

Somut bir sosyalist ülkedeki devletin demokratikliğini değerlendirirken, yukarıda değindiğimiz *dönem farkları* (ki bunlar kısa ve orta dönemlerdi) yanında bir de *uzun dönem farklarını* dikkate almak gerekir. Uzun dönem farkları, ancak kuşaklar boyu çalışma içinde kapatılabilecek farklardır. Bunlar azgelişmişlik-gelişmişlik farklarıdır. Az gelişmiş bir ülkede sosyalizm kurulabilir ve gelişmişlik farkı nedeniyle bu ülkedeki devlet, olması gerekenden çok daha *nominal* bir demokratik işleyişe sahip olabilir.

SSCB'de kurulan sosyalizm, az gelişmiş bir ülkede kurulmuş sosyalizmdir. Anayasasında, yasalarda çok sayıda demokratik haklar ve güvencelerin varlığına karşın, bunların hakkıyla yaşama geçebilmesi için bunları uygulayabilecek bir gelişme düzeyi gerekir: ekonomik gelişme, kültürel gelişme, sivil toplum. Ve bunların karşılıklı etkileşmesi.

Sovyet toplumunun demokratik düzeyi, demokratik anlayışı sosyalizmin, hele komünizme ilerlemenin zorunlu tuttuğu ölçüde yüksek değildir. Gelişime bağlı olarak düzelecek, yükselecektir. Partinin, bu gelişmenin önünde bilinçle yürümesi gerekir. Çünkü, *demokrasinin kendini yadsıyacağı sınıra dek genişletilmesi, komünizme geçişin vazgeçilmez koşuludur.*

Sosyalizm öncesi toplumlarda şu ya da bu düzeyde uygulanabilen demokrasi, hep *rıza demokrasisi* olmuştur. Çeşitli oyunlarla emekçi halkın şu ya da bu egemen sömürücü sınıf temsilcisine desteği sağlanmış, ama kendisi devlet yönetiminden uzak tutulmuştur. Sosyalizmin demokrasisi bu değil, *eylem demokrasisi* (aktif demokrasi) olmak zorundadır. Çünkü,

"Tabanda yaratıcı hareketlilik yeni kamu yaşamının temel ögesidir... Sosyalizm tepeden buyurulamaz. Onun ruhu, mekanik bürokratik yanaşımları reddeder. Yaşanan, yaratıcı sosyalizm yığınların kendi ürünüdür" (Lenin, c.26, s.288).

Yirmialtıncı Kongre raporu bu konularda sistemli bir atılım geliştirmemiştir.

Menşeviklerin "gerçekçi" diye övdükleri cuntanın dış siyasetinin "gerçekleri"

NATO dergisinde bir yazı ve yürütülen yazılı pazarlık

Cunta, Türkiye'nin emperyalistleşme siyasetiyle, ona bölgede verilecek görevler ahenkli bir bütün oluştursun istiyor. Camp David formülasyonunun değiştirilmesi isteği de, Basra körfezindeki çevik güçlere katılmama eğilimi de buradan kaynaklanıyor

NATO Review dergisinin 14 Ağustos 1981 tarihli sayısında, Türkiye'den bir yazı yayınlanmıştır. Yazının başlığı, "Orta Doğu ve Güney Batı Avrupa'daki son gelişmeler: Batı'nın güvenliğine etkileri" dir. Yazar ise, Türkiye Dışişleri Bakanlığı, Stratejik Araştırma ve Silahsızlanma Genel Direktörü Taner Baytok'tur.

Yazı Türkiye burjuvazisinin belli sorunlara bakış açısını ve bazı amaçlarını açık etmek bakımından çok ilginçtir. Önce yazının genelinden çıkan bazı sonuçlara değinelim.

Bir kez, Taner Baytok silahsızlanma müdürüymüş ama, yazı Orta Doğu bölgesinde silahlanmanın nasıl olması gerektiğini tartışıyor.

İkincisi, yazıda savaş tehlikesinden, barıştan söz ediliyor ama ağırlığıyla NATO içi bir yayın organı olduğu için bu sözlerin anlamı da "Batı' nın çıkarları ve Batı'nın güvenliği" olarak açıkça beliriyor. Burjuvazinin barış dediği statüko, yani varolan durumu korumak, devrimci değişimleri durdurmaktır. Bu savaşı gerektirdi mi ise, o kendi açılarından "haklı" (!) savaş oluyor.

Bunlar, burjuvazinin barış, silahsızlanma demagojisini çok güzel açık ediyor. Bunun yanısıra yazı, Türkiye burjuvazisinin, menşeviklerin "gerçekçi" diye övgüyle sözünü ettikleri, (örneğin Basra körfezindeki çevik güçlere ve İsrail'e ilişkin) dış siyasetinin, ne gibi "gerçeklere" dayandığını da anlatıyor. Biz, yazının bu konulara ilişkin bölümlerine ağırlık vereceğiz.

Taner Baytok, "Sovyet tehlikesi" (!), dünya çapında ekonomik bunalım ve Orta Doğu'daki duruma ilişkin bir giriş yaptıktan sonra, bu gelişmelerden NATO üyesi ülkelerin tek tek ve tüm NATO'nun "gerekli" sonuçları çıkarmasını ve "Batı'nın güvenliğinin gereksinimlerince gerekli kılınan önlemleri" almasını söylüyor.

"Batı'nın güvenliği"nden iş Türkiye'ye bağlanıyor. Türkiye'nin Orta Doğu'ya ilişkin önerdiği "stratejilere ve önlemlere" geçmeden önce, "geleneksel olarak Türkiye'nin savunma siyasetini biçimlendiren üç etken" şöyle sıralanıyor:

"1. Türkiye'nin güvenliği, herşeyden önce, onun ulusal kapasitesine, özellikle etkin askersel gücüne bağımlıdır... Jeo-politik konumunun iyi bilinen gerçekleri gereği, Türkiye, hassas stratejik ve aynı zamanda evrensel siyasal dengede kilit bir rol oynar. Açıktır ki bu durum, Türkiye' ye ağır bir savunma yükü dayatır ve artan bir uyanıklık gereğini vurgular.

"2. Türkiye'nin temel güvenlik endişeleri Avrupa'nın genel güvenlik gerekleriyle kopmazcasına bağlıdır. Dolayısıyla, yakın stratejik çevresine ilişkin olarak Türkiye'den istenebilecek herhangi bir girişim, İttifak'ın ortak eylemiyle doğrudan bağlı olmalı ve onun tarafından desteklenmelidir.

"3. Ne var ki, siyasetini belirlerken, Türkiye, Orta Doğu'da barış ve dengede ve bölgenin Arap ve İslam ülkeleriyle geleneksel ilişkilerini korumak ve daha da geliştirmekte yatan canalıcı çıkarını gözden kaçıramaz. Türkiye'nin siyasetlerinin ana doğrultusu ile bölgesel siyaseti arasında ahenkli bir denge, yalnızca bölgesel barış ve dengenin en önemli çıkarlarına değil, aynı zamanda Türkiye'nin ve Batı'lı müttefiklerimizin en önemli çıkarlarına da denk düşecektir".

Yani, Taner Baytok, birincide, Türkiye kilit öneme sahiptir, bu nedenle onun başlıbaşına bir askersel gücü

olmalıdır diyor. İkincide, başlıbaşına askersel gücümüz olsun ama tek başına, yalnız olmasın demeye getiriyor. Buradan anlaşılıyor ki, günü gelince NATO Türkiye'ye şu ya da bu ülkeye "saldır" emri verebilir. Adam, bunu yaparız ama bizi yalnız bırakmayın diye pazarlık ediyor. Üçüncüde ise asıl kartları masanın üstüne koyuyor. Türkiye'nin emperyalistleşme siyasetiyle ona bölgede verilecek görevler, ahenkli bir bütün oluştursun diyor. Bunun "genel çıkar" açısından da en uygunu olduğunu ekliyor.

Yürüttüğü bu pazarlık çerçevesinde, bundan sonra Taner Baytok Orta Doğu'ya ilişkin "strateji ve önlem" önerilerine geçiyor.

Burada *ilk* söylediği özetle şöyle: Sovyetler'in Orta Doğu'ya doğrudan "saldırması" (!) kolay değildir. İç sorunları kullanması daha akla yakındır. Bu bölgede ekonomik toplumsal sorunları olan ve Batı'ya güvenini kaybetmiş devletler vardır. Bu devletlerin kendi aralarında da sorunlar vardır. Özellikle kendi aralarındaki sorunlardan yararlanıp onları askersel olarak Batı'ya bağımlı kılmak gerek, çünkü Sovyet tehditi masalı pek geçmiyor. Örneğin "Afganistan'ın işgali"nin yarattığı kuşku, sönmüştür.

Açıktır ki sorun, Sovyet tehditi falan değildir! "Sovyet tehditi" adı altında geçen, devrimci hareketler, onların Sovyetler'le doğal dayanışmasıdır. Buna karşı Batı'nın çıkarlarının, o bölgedeki iç çelişkilerden yararlanmak olduğu vurgulanıyor. Bu çerçevede, Taner Baytok, artık Camp David formulasyonu değiştirilmelidir diyor. Açıktan İsrail'den yana bir siyasetin işi karıştırdığını söylüyor. Yani Türkiye burjuvazisi, emperyalizmin genel çıkarları açısından açıkça İsrail yanlısı olmayan bir siyaset öneriyor, menşevikler de bunu "büyük ilericilik" diye gösteriyorlar.

Strateji ve önlem önerilerine ilişkin, Baytok'un *ikinci* söylediği de özetle şöyle: Sovyetler'in bölgeye saldırısını "önleyen" (!) Batı'nın bölgedeki fiziksel askeri var-

(devamı 20. sayfada)

(baştarafı 19. sayfada)
lığı değil, Batılı müteffikler arasındaki işbirliği ve dayanışmanın gücüdür.

Yani burada da Baytok, oraya silahlı güç dikeceğinize, Türkiye'ye arka çıkın, bırakın o jandarmalığı yapsın, yeter ki siz onunla dayanışma gösterin diyor. Buradan şu noktaya bağlanıyor:

"Askersel ve ekonomik olarak güçlü bir Türkiye, bir NATO müttefiki olarak, Güney Batı Asya'da dengenin korunmasına temel bir katkı olurdu ve bu bölgeye yönelen saldırgan niyetler üzerinde vazgeçici bir etki yapardı. Türkiye'nin savunma konumunu güçlendirmek, provakasyona yol açmayacak en iyi önlem olur".

Söz konusu "provakasyon" Batı'nın doğrudan askersel varlığıdır. Taner Baytok bununla bağlı ve Basra Körfezi'ne ilişkin olarak, bu da kuşkusuz yararlıdır ama ancak bunun yanısıra yerel güç dayanakları olursa etkili olur, yoksa provaksyon olur diyor.

Buradan da şu çıkıyor ki, Evren'e atfedilen "demokratlığın" bir kaynağı olan Basra Körfezindeki çevik güçlere katılmama eğilimi, gerçekte demokratlık falan değil, emperyalizmin genel çıkarı doğrultusundaki iş bölümünde belli bir rolü savunmaktır.

Yani Türkiye müttefiklerine şöyle diyor: Siz Basra'ya asker gönderin, ben bu güce katılmayayım, ama sizin yerel dayanağınız olayım, sizin askersel varlığınızı siyasetimle tamamlayayım, destekleyeyim. Ben askeri güce katılırsam antipatik olurum, bu da benim emperyalistleşme siyasetimi zayıflatır, bu ise emperyalizmin genel çıkarına dokunur çünkü siz bölgede güveni ne doğrudan, ne İsrail eliyle kazanabilirsiniz, ancak benim aracılığımla güven kazanabilirsiniz!

İşte Basra'daki çevik güçlere katılmamanın "ilericiliği" de budur. Menşevikler Türkiye finans-kapitalinin dış siyasetindeki "gerçekçilikten" övgüyle söz ederken, öküzün altında buzağı arıyorlar. Ama ne yapsınlar, onlar öküzün öküz olduğunu anlayamıyorlar.

Halkın Kurtuluşu için Kemalizmden kopmak gereklidir

Aliye P. Atılgan

Halkın Kurtuluşu'nun Kemalizme karşı tutumunun altında yatan önemli bir neden Arnavutluk'a ters düşmemektir. Ama asıl belirleyicisi Halkın Kurtuluşu'nun anti-Kemalizminin derin tutarsızlığıdır.

'Burjuva ideolojisine karşı sürekli ve tutarlı savaş devrimin *önkoşuludur* ve komünist partisinin her zaman, en başta gelen görevidir" (*TKP. II. Leninciler Konferansı Kararları,* s:45). Kemalizm burjuva ideolojisinin Türkiye'nin tarihsel gelişimi içinde büründüğü somut kimlikse, utkusu dünya proletaryasının önünde yepyeni ufuklar açacak olan Anadolu devriminin yolu, Kemalizm dikenlerini devrimci hareketten bir bir temizlemekten, Kemalizmin şoven, yayılmacı, karşı devrimci yüzünün yığınlar önünde açık edilmesinden geçiyor.

TKP II. Leninciler Konferansı, 60 yıldır devletin resmi ideolojisi olan Atatürkçülüğün, Türkiye burjuvazisinin emperyalistleşme aşamasının ideolojisi olarak yeni bir ivme kazandığını vurguladı. Bugün faşist cuntanın, monolitik devlet yapısına ulaşmak için sıkıca sarıldığı Kemalciliğe ve onun devrimci ve özellikle Komünist harekete bulaştırılmasına karşı verilecek yoğun ideolojik savaş, faşist cuntayı ileri demokratik halk devrimiyle yıkabilmenin en temel koşuludur.

Biz bu yazımızda, Kemalizme karşı olduğunu söyleyen, ancak Kemalizm tahlilinde düştüğü temel yanlışlık ve tutarsızlıklarla "Kemalist solculuğa" kapıyı açık bırakan bir akımın, Halkın Kurtuluşu'nun bu konudaki görüşlerini kısaca ele alacağız.

Suskunluk siyaseti

Gazetemizin eski sayılarından birinde, "Halkın Kurtuluşu Kemalizm konusunda suskunluk siyaseti izliyor" demiştik. Gerçekten de, henüz Türkiye Devrimci Komünist Partisi'ni kurmadığı, "İnşa Örgütü" olarak çalıştığı günlerde, Kemalizm konusuna yayınlarında oldukça geniş bir yer ayıran Halkın Kurtuluşu'nun, faşist cuntanın iktidara el koymasından bu yana bu konuda ağzını bıçak açmaz oldu.

Halkın Kurtuluşu 12 Eylül sonrası çıkardığı yayınlarda, Kemalizmle ilgili yalnızca bir tek yazı yayınladı (*Emeğin Sesi,* "Cunta ve Kemalizm", s.7. Bu yazının Kemalizme "ne kadar vuran" bir yazı olduğuna sonra geleceğiz).

Gene, HK'nın faşist cuntaya karşı yürüttüğü savaşımın esaslarını belirleyen *"Faşist Cuntanın İşbaşına Gelmesi ve Önümüzdeki Görevler"* adlı broşürde, bırakalım Kemalizme karşı çıkmayı, Kemalizm *sözünün* bile ancak bir kere geçtiğini belirtelim. O da faşist cuntadan değil, "tarihten" söz ederken: "Fakat Kemalist burjuvazinin giderek burjuvalaşmasına..." (agy, s:9).

HK'nın bugün izlediği bu suskunluk siyaseti anlamlıdır. Kapitalizmi yaşatmanın yolunu halkımıza faşizmi dayatmakta bulan Türkiye finans-kapitalinin Kemalizme dört elle sarıldığı, Kemalizme karşı Leninizmin savunulmasının artık yalnızca ideolojik değil, siyasal olarak da canalıcı bir önem kazandığı günümüzde bu suskunluk siyaseti en hafif deyimiyle burjuvaziye teslimiyet anlamına gelir.

Bu tutumun altında yatan önemli bir neden, faşist cuntayla, Atatürk'ün 100. doğum yıldönümünü şenliklerle kutlamaya dek varan "iyi" ilişkiler içinde olan Arnavutluk'a ters düşmek istememektir. Bu "memur" devrimci tipini Türkiye komünist hareketi, Halkın Kurtuluşu'ndan çok daha köklü, çok daha katıksız örnekleriyle tanıdığı için, üzerinde ayrıca durmayacağız. Ama bizce, bu suskunluk siyasetinin asıl belirleyicisi Halkın Kurtuluşu'nun anti-Kemalizminin taşıdığı derin tutarsızlıklardır.

Halkın kurtuluşu nerede duruyor

Kemalizm konusu, Türkiye solunda, yıllardan beri üzerinde en fazla tartışılan konulardan biri oldu. Kemalistler devrimci midir, değil midir? Kemalistler küçük burjuvazinin mi, milli burjuvazinin mi yoksa komprador burjuvazinin mi temsilcisidir? Kemal'e Mustafa Kemal mi, Atatürk mü demek daha uygundur? Toplasan ciltler tutacak olan bu tartışmalardan olumlu diyebileceğimiz fikirler, ne ya-

zık ki, pek azınlıkta kaldı. Türkiye'deki sol siyasal akımların büyük bir çoğunluğu "Kemalist solculuk" çizgisinde saf tuttu. Bugün bu hareketler Kemalizm kuyrukçuluğundan cunta kuyrukçuluğuna terfi ettiler.

Kemalizme karşı bir tutum takınan hareketler ise, Kemalizmle tüm bağlarını koparmış, açık, tutarlı, duru bir tahlil getiremediler. Bugün bu akımların faşist cuntaya karşı yürüttükleri savaşım da yalpalamalarla doludur. Halkın Kurtuluşu işte bu guruptandır.

Halkın Kurtuluşu özellikle *Parti Bayrağı* adlı derginin ilk sayılarında çeşitli akımların Kemalizm görüşlerinin geniş eleştirilerine yer verdi. Başta "Şefik Hüsnü önderliğindeki TKP" olmak üzere bir sürü hareketi Kemal kuyrukçuluğuyla suçladı. Ama bu suçlamayı nasıl bir konumdan yaptığına şimdi daha yakından bakalım.

Kemalizmi nasıl ele alıyor

HK'nın Kemalizmi nasıl ele aldığını yukarda sözünü ettiğimiz "Cunta ve Kemalizm" yazısından kısa alıntılar yaparak görelim.

HK'ya göre, "Kurtuluş savaşına önderlik eden Kemalistler", "Türk ulusuna mensup yarı-feodal nitelikteki tefeci ticaret burjuvazisi"nin temsilcileridir. Ulusal Kurtuluş Savaşının başarıya ulaşmasıyla hedeflerine ulaşan "Kemalistlerin anti-emperyalizmi de esas olarak tükendi".

"Cılız kalan bu *anti-emperyalist devrim* Kurtuluş Savaşının hemen *ardından* esas olarak işçi ve köylülere, bir toprak devrimi ihtimaline karşı yönelmiştir". "Temsil ettikleri sınıfın yapısı gereği emperyalistlerle uzlaşmaya ve işbirliği yapmaya yatkın olan Kemalistlerin yerel feodal toprak ağalarıyla birlikte oluşturdukları *'burjuva feodal Kemalist diktatörlük'* ", "sonraki yıllarda, yarı-feodal tefeci ticaret burjuvazisinin en palazlanmış kesimi, bir kısım toprak ağası ve yüksek bürokratın süreç içerisinde kompradorlaşmasıyla *komprador feodal Kemalist diktatörlüğe* dönüşmüş oldu".

"1930 yılına doğru tamamlanan bu süreç, *devletin yukardan aşağı faşistleştirilmesine* de denk düştü". "Burjuva-feodal anti-demokratik Kemalist diktatörlük, komprador burjuvazi ve toprak ağalarının *komprador-feodal faşist diktatörlüğü* oldu".

Yazı, bir yerinde 12 Eylül faşist cuntasının "zerre kadar anti-emperyalist olamayacağını" vurguluyarak soruyor: "Şimdi cunta Kemalizmin hangi döneminin özelliklerine sahip çıkıyor?" İşte, Türkiye solundaki Kemalizm tartışmalarının sığ mirası "Kalpaklı Mustafa Kemal — Bürokrat Atatürk" anlayışı buralarda sırıtıveriyor.

Halkın Kurtuluşu, bir ideolojinin kendisinin ne olduğuyla, belli uluslararası ve ulusal koşullarda gördüğü nesnel işlevi karıştırıyor. Bunun sonucunda, yıllar içinde Kemalist ideoloji, anti-emperyalistlikten faşistliğe kadar uzanıyor. Halkın Kurtuluşu, yeterli bulmasa da, anti-emperyalistkenki Kemalist ideolojiye sahip çıkıyor ve cuntaya da hangisine sahip çıktığını soruyor.

Sonuçta, cunta faşistkenki Kemalizme, Halkın Kurtuluşu da anti-emperyalistkenki Kemalizme sahip çıkmış oluyor. Böylece HK Kemalizmle bağlarını koparamıyor ve bu, cuntaya karşı savaşta, Kemalizm konusunda en azından suskunluk getiriyor.

İdeolojiyle, gördüğü geçici bir işlev karıştırılmamalıdır

TKP II. Leninciler Konferansı, ortaya çıktığı tarihsel dönem ve Osmanlı İmparatorluğundan devraldığı miras nedeniyle Kemalist ideolojinin baştan beri karşı-devrimci, şoven, yayılmacı bir öz taşıdığını vurgularken "Kemalci hareketin *nesnel* olarak belirli bir tarihsel anda gördüğü sınırlı ilerici işlev"den söz etti. Kemalist hareketin belirli bir tarihsel anda gördüğü sınırlı ilerici işleve bakarak bunu mutlaklaştırmak ve Kemalist ideolojinin "bir zamanlar cılız da olsa anti-emperyalist" olduğunu söylemek Kemalizme prim vermektir.

Kemalizm burjuvazinin devrimci barutunu tükettiği, kapitalizmin serbest rekabetçi dönemini gerilerde bıraktığı, emperyalizm aşamasına yükseldiği bir dönemde Avrupa'nın ve Sovyetler'in dibinde biçimlendi. Bu dönemin sömürge ve yarı sömürge ülkelere yansıması, ulusal ve komprador burjuvazilerin bir kategori olarak yok olma, öte yandan ülkesini emperyalist sermayeyle birlikte sömüren ve komprador burjuvaziden farklı olarak üretken olan işbirlikçi burjuvazilerin ortaya çıkma sürecinin yol alması oldu.

Emperyalizmin sermaye ihracı yoluyla tüm dünyaya el atıp yerli kapitalizmleri de kendi ağı içine almaya başladığı bu dönemin etkilerini, sınırlarının hemen ötesinde patlayan ve tüm dünya burjuvazisini ve Kemalci kadroları iliklerine kadar ürperten 1917 proleter devriminin saldığı korku ve Osmanlı İmparatorluğu'nun egemen sınıflarından alınan mirasla birleştirirsek Kemalizmde anti-emperyalistliğin, devrimciliğin "cılızı" bile bulunmaz.

Mustafa Kemal, ardarda patlayan isyanlarla sömürgelerini teker teker kaybeden, büyük emperyalist devletlerin dünyayı yeniden paylaşmak için girdiği ilk büyük savaşa aktif olarak, Alman emperyalizminin yanısıra katılan, büyük bir imparatorluğun subayıdır. Tüm gençliği Fizan'dan Yunanistan'a, Bulgaristan'dan Kürdistan'a ayaklanan sömürgeleri bastırabilme, yeniden İmparatorluğa katabilme savaşları içinde geçmiştir. Sarayla, Osmanlı egemen sınıflarıyla ilişkileri, Vahdettin'in kızı Sabiha Sultanla evlenme eşiğine gelecek kadar sıkı fıkıdır.

1917 Ekim Devriminin utkusu Mustafa Kemal'i dünyadaki tüm burjuvalar gibi iliklerine kadar hem ürpertmiş, hem de İmparatorluğun hiç olmazsa Türkiye bölgesinde siyasal bağımsızlığına sahip bir burjuva devletinin kurulması umudunu güçlendirmiştir. Kemalistler 1917 devriminden aldıkları dersle, HK'nın dediği gibi "Kurtuluş Savaşının hemen ardından" değil, Kurtuluş Savaşının daha başında TKP'nin önderlerini katletmişlerdir.

Ulusal burjuvazi anlayışı

HK'ya göre Kemalistler ulusal burjuvazinin emperyalizm ve feodalizmle uzlaşmaya yatkın, yarı-feodal tefeci-tüccar kesiminin temsilcileridir. Kemalistler milli burjuvazinin "burjuva devrimini sonuna kadar götürmeye kararlı", "devrimci sol kanadının" temsilcileri değildir. Çünkü ... "1919 Türkiye'si modern sanayiin gelişmesi açısından, 19. yüzyılın ikinci yarısında bağımsız kapitalist gelişme yoluna giren Balkan ülkeleriyle aynı kategoride yer almak bir yana, bağımsız kapitalist gelişme yoluna girmemiş sömürge ve yarı-sömürge ülkelerin *en alt sıralarında* yer alıyordu".

Bu gelişmemişlik düzeyi de hem bağımsız bir proletarya hareketinin, hem de ulusal burjuvazinin demokratik devrimi *sonuna kadar götürmeye kararlı*, emperyalizm ve feodalizmle uzlaşmaz devrimci sol kanat ve uzlaşmacı sağ kanat olarak ayrışmasının henüz başlamadığı bir dönemi ifade eder. Bu nedenle Türkiye'deki anti-emperyalist devrimin başını feodalizmle ittifak kurmuş, emperyalistlerle uzlaşmaya yatkın, az sonra kompradorlaşacak ve faşistleşecek olan milli yarı-feodal tefeci-ticaret burjuvazisi çekmiştir.

Önce 1981 Türkiye'sinde bile feodalizm ve kompradorluk icadeden HK'nın Türkiye kapitalizmini geri gösterme çabalarının çok eskilere dayandığını söyleyelim. Evet Osmanlı İmparatorluğu'nun Balkan ülkelerinde kapitalizm daha fazla gelişmiştir, ama 1919'lar Türkiye'sindeki

(devamı 22. sayfada)

(baştarafı 21. sayfada)
kapitalist gelişme "sömürge ve yarı sömürge ülkelerin en alt sıralarında" yer almıyordu.

Osmanlı İmparatorluğu'nda kapitalist gelişmenin tarihi daha eskilere dayanır. Örneğin, İstanbul, Bursa gibi büyük şehirlerde dokuma sanayinin gelişmesi Avrupa'dan bir yüzyıllık bir gecikme ile yaşanmıştır. Daha sonraki evrede kapitalist Avrupa'nın ihraç ettiği malların bu yerli sanayiyi gerilettiği, yerli kapitalizmin gelişiminin Avrupa kapitalizminin olumsuz etkisine girdiği doğrudur. Ama, bu, Türkiye'yi Fas gibi, Afganistan gibi, Habeşistan gibi "sanayi proletaryası hiç olmayan, ya da hiç denecek kadar az olan" ülkeler kategorisine sokmamızı gerektirmez.

Bir kere, koca imparatorluğu bir insana benzetirsek, kollarında "19. yüzyılın ikinci yarısında *bağımsız* (bu nasıl oluyor?—İ.S.) kapitalist gelişme yoluna giren" Balkan ülkelerinin yer aldığı bu imparatorluğun İstanbul, İzmir, Bursa vb. koca kentlerin yer aldığı gövdesinde kapitalizmin hiç denecek kadar az gelişmiş olduğunu söylemek mantığa sığmaz. Bir Selanik' le, bir Sofya'yla İstanbul, İzmir vb. arasında Çin Seddi mi var?

İkincisi, HK 1919'lar dünyasında demokratik devrimi sonuna kadar götürmeye kararlı, feodalizm ve emperyalizmle hiçbir şekilde uzlaşmaz, kahraman devrimci ulusal burjuvazinin, artık neslinin tükenmesine ramak kaldığı gerçeğini anlamaya çalışacağına, ünlü MDD tezini aklama için, ulusal burjuvaziyi aklama yolundan yürüyor. HK'nın, bugün bile, "devrime katılmak istediği ölçüde ittifak yapılabilecek bir ulusal burjuvazi"nin varlığından söz etmesi bu anlayışın ürünüdür.

Feodal "faşizm"

Son olarak HK'nın, burjuva-feodal anti-demokratik Kemalist diktatörlüğün, kompradorlaşarak ve devleti *baştan aşağı faşistleştirerek* 1930'larda artık komprador-feodal-faşist diktatörlük haline gelmesi fikrine — HK'nın komprador terimini kullanırken yaptığı fahiş hataya hiç girmeden — değinelim.

TKP II. Leninciler Konferansı Kemalizmle faşist ideoloji arasındaki *bağı* şöyle vurguladı:

"Atatürkçülük tarihsel gelişimi içinde faşist bir ideoloji olarak ortaya çıkmadı. Ama 'imtiyazsız sınıfsız kaynaşmış toplum', 'tek parti-tek şef', 'merkezi güçlü devlet' gibi temel önermeleriyle, bugün emperyalistleşmekte olan finans-kapitalin istemlerine güzelce uymaktadır. Faşist cuntanın Atatürkçülüğe sarılması onun hem bu özelliklere sahip olmasından, hem de burjuvazinin egemen ideolojisi olmasından ileri gelmektedir. Korporatif toplumu, monolitik devlet yapısını oluşturmaya koyulan faşist cuntanın sınıflararası barışı, güçlü devlet anlayışını, toplumda özveriyi ve bürokratik disiplini Atatürkçülük'le bağlaması boşuna değildir."

Kemalizmin, emperyalistleşme aşamasına ulaşmış ancak bu yolda önünde sayısız engeller duran Türkiye finans-kapitali eliyle faşist ideolojiye doğru geliştirilmesine, Kemalizmin "özünde var olan ve faşizmin rahatça üreyebileceği özellikleri"ne bakıp onun daha 1930'larda tamamen faşist bir karaktere büründüğünü söylemek HK'nın sandığı gibi "hızlı devrimcilik" olmuyor.

Tam tersine bugün, "faşiste benzeyenlerin" değil, gerçek faşistlerin ideolojik saldırılarına vuruşun zayıflamasına yol açıyor. Türkiye'nin 1930'lardan beri faşist diktatörlük altında yaşadığını, Kemalizmin daha o zamanlarda faşist ideoloji olarak ortaya çıktığını kabul etmek Türkiye işçi sınıfına, halkına "faşizm 1930'lardan bu yana yaşadığın şeydir" bilincini vermek olur. Bu da faşizmi ileri demokratik halk devrimi yoluyla yıkma savaşına verilebilecek en büyük zarardır.

"Kemalciliğe - Atatürkçülüğe karşı yoğun ideolojik savaş verilmeden yürütülecek 'cuntaya karşı savaşım' reformist bir savaşım olmaktan öteye geçemez".

Kuzey Kıbrıs halkı Türkiye sömürgecilerine karşıdır

Değerli Yoldaşlar,

Fransa'da okuyan Kuzey Kıbrıslı bir ilericiyim. Sizlere yazılmayan gerçeklere dair, bilgiler iletmek istiyorum.

Öğrenim için Fransa'ya gelmeden önce 1974'den 79'a kadar, sömürgeci Türkiye finans-kapitalinin barış adına Kıbrıs'a getirdiği acı, kin, nefret ve sömürüyü her Kıbrıslı emekçi gibi ben de yaşadım. Bu arada Kuzey Kıbrıs'ta kurulan ve yönetimi işgalci Türk bürokratlarıyla askerlerden oluşturulan Toprak Dağıtım Komisyonunda görevli olarak çalıştım. Söz konusu komisyonun Kıbrıs uyruğuna geçen sömürgeci bürokrat ve subaylara sunduğu sınırsız nimetlerin, Kıbrıslı emekçiler için ne büyük dolandırıcılık olduğunu binlerce kez, en somut örnekleriyle gördüm, yaşadım.

1979'daki sözde seçimlerde görev yaptım. Sandık saymanlığı yaptığım bu sırada ise, Kuzey Kıbrıs burjuvazisinin, sömürgeci Türk ordusu nun ve bürokrasisinin, yani Kuzey Kıbrıs'taki imtiyazlı soyguncular azınlığının "demokratik" dalaverelerinin gerçek yüzünü, Kıbrıslı emekçiler gibi ben de gördüm.

Sömürgeci Türkiye finans-kapitali "barış" harekatıyla ve onu takip eden dönemde bize sömürgeci soygun gerçeğinden ve acılarından başka hiçbir şey getirmemiştir. Bu gerçeği süreç içinde kavrayan Kıbrıslı emekçiler şovenist etkilenmelerden arınırken, sömürgecilerin ve Kuzey Kıbrıs burjuvazisinin karşısına dikilmeye başladılar. Bu süreç derinleşerek devam etmektedir.

Ağırlaşan ekonomik bunalım (örneğin asgari ücret 400TL iken etin bir okkası 550TL, şekerin okkası 110TL dir. Buna benzer örnekler çoğaltılabilir) çekilmez bir düzeye varmıştır. İvme kazanan ileri hareket, giderek daha net bir biçimde anti-sömürgeci bir karakter kazanmaktadır.

Örneğin: Magosa bölgesinde, bir Türk subayına Kuzey Kıbrıslıların hakaret etmesiyle gündeme gelen taramada 10-15 kişi yaralanmıştır. Yine sınır bölgesinde bir Türk subayınca dövülerek öldürülen, öldürüldükten sonra intihar süsü verilen Kıbrıslı bir çingenenin yakınları ve yöre halkı çeşitli protesto gösterileri düzenleyerek Lefkoşa'ya inmişlerdir.

Bu ve benzeri örnekler çoğaltılabilir. Kuzey Kıbrıs'taki sömürgeci sansürün varlığı bu tür haberlerin yurt dışına çıkmasını bir hayli güçleştirmektir. Ama herşeye karşın onları yeneceğiz.

Kahrolsun sömürgeci Türkiye finans-kapitali ve kuklaları!

Yaşasın özgürlük, yaşasın devrim!

Ahmet Hüseyin
Paris

DÜZELTME

Geçen sayımızın *Çek-Al*'ında yayınladığımız "Kürt Sorunu — Örgütlenme ve Bir Yanıt" başlıklı yazımızda bazı dizgi yanlışları var. Okuyucularımızdan özür diler, düzeltiriz.

9. sayfanın 1. sütununun 2. paragrafındaki "Sömürgeci sınırlar için savaştıklarını söylüyorlar" cümlesinin doğrusu "Sömürgeci sınırları tanımıyor ama Kürdistan'ı öteki uluslardan ayıran yeni sınırlar için savaştıklarını söylüyorlar" olacak.

12. sayfanın 3. sütununun 2. paragrafı da şöyle: "Öte yandan güven sorunu tek yanlı değildir. Bu konuda Kürt devrimcilerine de görevler düşüyor. Onların da ulusal soruna doğru yanaşan Türk devrimcilerine güven duymaları gerekiyor. Bu bir alma-verme sorunu değil, Kürt işçi sınıfının gerçek çıkarlarını savunmanın gereğidir".

MUHABİR GURUPLARI

Troçkist Yol bir yere çıkmıyor

Sevgili yoldaşlar,

Biz haftada bir düzenli eğitim yapıyoruz. Eğitimlerde çeşitli siyasetlerin görüşlerini de değerlendiriyoruz. Geçenlerde Troçkist *Yol* dergisinin 18-19'uncu sayısına baktık. Dergi bizi eleştiriyor. Onun için dergiyi yazıyla kısaca tanıtalım dedik.

Yol dergisi, Polonya'da işçilerin birçok haklı istemiyle, bu haklı istemleri karşı devrimci doğrultuda kullanmak isteyen Dayanışma sendikası yönetimini birbirine karıştırıyor. Bunun nedeni, kendi anlayışlarıyla "Stalinizme" karşı olan herşeyle kucaklaşmalarıdır. Bu kucaklaşma bazen de karşı-devrimcilerle oluveriyor.

Dergide, *İşçinin Sesi*'nin görüşlerini Stalinizm bayrağı altında öne sürdüğünü yazıyorlar. *İşçinin Sesi* görüşlerini Marksizm-Leninizm bayrağı altında geliştirdi ve öne sürdü. *Yol* dergisi bunu "Stalinizm" olarak görüyorsa, demek ki "Stalinizm" adını, yalnızca Marksizm-Leninizme saldırmak için bir kılıf olarak kullanıyor.

Yol dergisinin bu sayısında *İşçinin Sesi*'ne özel bir öfke hissediliyor. Bu sonucu şundan çıkardık: Bizi eleştirirken soğukkanlı bir mantık yürütememişler.

Avrupa'daki 12 Eylül eylemleri hakkında yazılmış bir yazı var. Yazıya göre, bizim bazı siyasetlerin o eylemde anti-Sovyet ajitasyon-propaganda yapmalarına karşı çıkmamız, "anti-faşist eylem birliği yapılacak güçleri belirlerken anti-Sovyetizm ölçütünü özel olarak öne çıkarmak yanlıştır" görüşümüzle çelişiyormuş. Bu tutarsızlıkmış, hem de ajitasyon-propaganda özgürlüğüne karşı çıkmakmış.

Yol'un mantığı karışmış. Ajitasyon-propaganda özgürlüğünden ne anlaşıldığı bir yana, somut bir eylemde, belli bir ajitasyon-propagandaya karşı çıkıp çıkmamak o anki somut koşullarla belirlenir. Herşeyde bir ilke yaratarak keskin görünmek küçük burjuva devrimciliğinin işidir.

Yol, anti-faşist eylem birliğinde anti-Sovyetizm ölçütünün özel olarak öne çıkarılmaması konusunu anlayamamış. Bu her anti-Sovyet akımla, her durumda anti-faşist eylem birliği yapılacak demek değildir. Her açıdan eylem birliğine uygun düşen bir hareketi, sırf anti-Sovyet olduğu için dışlamamak demektir. Ama anti-Sovyet bir akım, israr ettiği bir sloganla, somut bir eylemin amacını gölgeleyebilir.

Yol'un, ajitasyon-propaganda özgürlüğü diye tutturması, anti-Sovyet bir akım olarak, kendi öz savunması gibi görünüyor. Her konuda önerdiği "öz savunma"yı bu konuda uyguluyor.

Ulm

Bıçak kemiğe dayanıyor

Biz Ege bölgesinde, eğitim kurumları üzerinde yoğunlaşan baskılardan söz etmek istiyoruz.

Her geçen gün, eğitim kurumlarında çalışmak, okumak daha dayanılmaz bir hale geliyor. Yeni üniversiteler yasası ile üniversiteler yüksek okullara dönüştürüldü. Bütün atamalar ve mali-idari-bilimsel kararlar doğrudan MGK'nın emireri unsurlarca oluşturulan YÖK'nın eline verildi. Öğretim üyelerinin rektörlere dalkavukluk yapmasını sağlayacak bir sistem getirildi. Herkese mecburi hizmet, mecburi rotasyon geldi. Üniversite özerkliğine son verildi.

Bu arada birçok demokratın da işine son veriyorlar. Demokratları görevden alıyorlar ama Komünizmle Mücadele Derneği başkanı Saffet Solak yerinde duruyor. Manevi baskılar altında çalışamaz olduk, okuyamaz olduk. Bıçak kemiğe dayanıyor.

Sık sık TV'den, radyodan, gazetelerden duyuyor, okuyoruz. Turgut Özal'ın "başarılı" ekonomik politikası sonucunda enflasyon düşmüş. Nasıl düşmüşse biz hiç anlamıyoruz. Oysa gerçekte durum tam aksine. Geçen sene geçindiğimiz paranın iki misli ile bile bu sene geçinemiyoruz. Yarı aç yaşıyoruz. Kiralar desen ateş pahası.

Yoldaşlar, bu böyle gitmez, gidemez. Halkımızın ateşi sermayeyi kasıp kavuracaktır. Tek çözüm yolu devrimdir. Tanklarla gelen devrimle gidecektir.

İzmir

Komünist düşünceyi tutsak edemezsiniz

Hapishanedeki yoldaşlarımız, yaz taarruzunda satılması için elişleri yapıp, boncuk işleyip, çeşitli yörelere, bu arada Köln'deki yoldaşlara da göndermişlerdi. Aşağıdaki şiir, bu işlemelerden söz ediyor ve herhalde Köln'deki tüm yoldaşların duygularını dile getiriyor.

Korkuyor faşist caniler,
Korkuyorlar ki
demir kapı kurdular,
tel örgü ördüler.
Korkuyorlar ki
kırmızı toprağı mayınla döşediler,
taş duvarın üzerine kurt köpekleri dizdiler.
Korkuyorlar taze filizlerin yeşereceği toprağımızdan ki
zehirlediler.
Korkuyorlar halklarımızdan ki
kurt köpeklerini dost edindiler.

Hey! Mamak'ta dört tarafı çevrili,
yüreği devrimle alevli
bileğinden zincire vurulu
yoldaşım benim.
Sandılar ki, işkence, yağlı ipler
ürkütecek seni,
Sandılar ki mayınlı toprak, kurt köpekleri,
susturacak seni.
Sandılar teslim alacaklar seni.
Oysa onlar yalnızca fiziksel gövdeleri
tutsak ettiler.
Yüreklerde yanan kızıl alev
özgürdür.

Üreten ellerin verdiği güç,
Leninizmin verdiği bilinç,
Komünist kılıfına bürünmüş hainlere
başkaldıran baş,
Faşist cellatlara boyun eğer mi?
Nerde görülmüş özgür düşüncenin
mahkum edildiği?

Yoldaşım! Sen savaşımımızdasın
hem de en ön saftasın,
5. Yaz Taarruzu'nda görev başındasın.
Yeni silahlarla donanacak, sosyalizmi kuracak TKP'nin
5. Kongre'sindesin.
Küçücük hücrende, demir parmaklıklar
arasında,
5. Yaz Taarruzu'na gönderdiğin,
beyazın üzerine, kırmızı boncuklarla
ekip yeşerttiğin,
O kırmızı karanfile renk veren,
Kızıl sancağı birlikte dikeceğiz YURDUMUZA!

Mehmet A.
Köln

MUHABİR GURUPLARI

Haklı akademik istemler de devrimle bağlıdır

... Kasım başında, ... Devlet Mimarlık ve Mühendislik Akademisi öğrenime başladı. Açılış töreni geçen yıla göre çok daha özenli hazırlanmıştı. Törende hem cuntanın propagandası yapıldı, hem de monolitik devlet yapısı için, bundan sonra yüksek öğrenim kurumları üzerinde kesin hakimiyet sağlanacağı açıkça ifade edildi.

Yeni üniversite yasasıyla tüm yüksek okullarda özerklik kalktı. Gerek öğrencilerin, gerekse öğretim üyelerinin üzerinde baskı alabildiğine arttı. Yüksek okullarda artık öğrenim görevlilerinin tek bir görevi vardır: Faşizmin propagandası ve yarının faşist ideolojiye sahip sözde aydınlarını yetiştirmek.

Yeni yasayla öğrenci veya öğretim üyesinin okuldan uzaklaştırılması iş bile değildir. Burjuvazi istediği adamı okula sokup, istediğini de anında okuldan uzaklaştırabiliyor. Geçmiş dönemde yüksek okullardaki baskıyı yalnızca komünistler ve devrimciler çekerken, şimdi biraz aydınlık kafalı herkes baskı altına alındı. Geçmiş dönemde işçi sınıfı ideolojisi yasaklanmaya çalışılırken, bugün faşizm zorunlu ders haline geliyor. Faşist cunta öğrencilerin siyasetle uğraşmasını sözde yasaklarken, gerçekte onları tek bir siyasal çizgiye, "büyük kurtarıcı Atatürk'ün çizgisine" yönlendiriyor.

Okuldaki törene dönersek, tören İstiklal Marşı'yla başladı. Cuntanın ileri gelen gözdelerinin ve okuldaki temsilcilerinin konuşmasıyla devam edip, Atatürk filmlerinin gösterilmesiyle sona erdi. Törene katılanlar genellikle okula yeni girenlerdi.

Biz, tören saatinden önce okula giderek, törenin amacını, içeriğini anlattık ve törene katılımı belli ölçüde engelledik. Bunun propagandasını bizden başka yapan olmadı. Geçen yıl törende İstiklal Marşı söyleyen menşevikler, bir zamanların forumcu devrimci demokratları okulun kenarına bile uğramadılar, töreni evlerinde "protesto" ettiler.

Törenden sonra öğrencilerin konuşmaları, Yüksek Öğretim Kurumları (YÖK) yasasına karşı kültür reformu isteyenlerin sayısının oldukça kabarık olduğunu gösteriyordu. Bu gözlem öğretim üyeleri

için de geçerlidir. Faşist cuntaya tepki her yerde olduğu gibi yüksek okullarda da yükseliyor. Ancak akademik, kültürel sorunlar siyasi mücadele olmaksızın, faşist cunta yıkılmaksızın, kararlı bir devrim savaşımı yürütmeksizin çözülemez. Bizler bu gerçeği her fırsatta okuldakilere açıklamaya çalışıyoruz.

İstanbul

Menşeviklerin özenilecek bir yanı yoktur

Yoldaşlar,
TKP(B)'lilerle çeşitli tartışmalarımız oldu. Bunlardan edindiğimiz izlenimleri aktarmak istiyoruz.

TKP(B) bizim menşeviklere özenen, onlara, onların yerinde olmadığı için kızan bir partidir. Bize aynen menşevikler gibi, cephe sorununu atlıyorsunuz, CHP'yi anti-emperyalist, anti-faşist görmüyorsunuz, sağını-solunu ayırdetmiyorsunuz diyorlar.

Bununla bağlı olarak, TKP(B), CHP'yi de kazanmayı umduğu "birleşik halk cephesi" diye bir cepheyi amaç edinmiştir. Bu cephe devrim için bir araç değil, sorunları başlıbaşına çözen bir amaçtır. TKP(B)'nin programında şöyle yazıyormuş:

"Türkiye'nin bağımsızlaşması ve demokratlaşması doğrultusundaki bu reformlar için mücadele verilmesi, emekçi halkın hayatî çıkarlarının korunması ve tekellerin egemenliğine karşı ileri mevzilerin elde edilmesini (sağlayacak olan), geniş halk kitlelerinin, Kürt ulusunun işçi sınıfının önderliği altında (katılacakları) ve işçi köylü ittifakının temeli üzerinde kurulacak olan Birleşik Halk Cephesi tekellerin egemenliğine karşı savaşan tüm halk güçlerinin ve Kürt ulusal demokratik güçlerinin ortak cephesidir" *(Program*, s:12).

Görüldüğü gibi, cephenin işi devrim değil, çıkarların "korunması", "mücadele vermek", "ileri mevziler elde etmek"tir.

TKP(B)'nin menşeviklere özenen bir parti olduğu uluslararası tutumunda da yansıyor. Sovyet basınında Türkiye'ye ilişkin çıkan yazıların yanlış noktalarını kabul etmiyor. Polonya olaylarında Parti'nin yanlışlarını eleştirmiyor. Dünya komünist hareketinin sağa kaydığını inkar ediyor. SBKP herşeyin doğrusunu bilir diyor. Enternasyonalizm adına körü körüne bağlılık siyaseti izleyip, bir de dönüp bize anti-Sovyet(!) diye "suçlama" yapıyor.

En ilginci TKP(B) kabul etmiyor göründüğü birçok yanlışın var olduğunu biliyor. Sırf dünya komünist hareketinde belki bir yer açarım diye böyle dalkavuk bir siyaset izliyor. Böyle yaparak menşeviklere özentisini açık ediyor.

Biz kendini beğenmişliğe düşmeden, kendi yanlışlarımızın da üzerine giderek, uluslararası planda gördüğümüz yanlışları açıkça eleştirmekten yanayız. Yapıcı tutum budur.

Yaşasın Komünizm!

Oportünizm yenilmeden burjuvazi yenilmez!

İzmir

Görevlerimiz artıyor

Yoldaşlar,
Faşist cunta iktidara geleli bir yıldan fazla bir zaman geçti. Hem bizim fabrikada, hem de çevremizde görüldüğü kadarıyla ilk günlerin suskunluğu geçiyor. Hatta, 12 Eylül'ün ilk aylarında, cuntaya ve patronlara uşaklıkta şampiyonluk için yarışan birkaç zavallı, geminin su almaya başladığını sezen fareler gibi koşuşturup duruyor.

Maltepe bölgesinde kurulu fabrikamızdan bir olayı aktaralım: İşçilerin çoğunluğu tarafından sevilen bir yoldaşımız, siyasi çalışmaları yüzünden işten atılmıştı. Daha sonraları, patrona yağcılıkta yarışan iki ispiyoncudan biri, diğerini "Arkadaşınızı işten attıran budur" diyerek, bu kez de, bize "ispiyon" etti. Bu olay durumu çok iyi anlatıyor.

Halk arasında çoğunluk, cuntanın ne için geldiğini görüyor. Tabii, bizim de görevlerimiz ve çalışma azmimiz artıyor. Ecevit yeniden "umut" olmak peşinde, sanki cuntanın gelişinde payı yokmuş gibi. Ne yaparsa yapsın Türkiye'nin alnında "devrim" yazıyor.

Kahrolsun faşist cunta ve ortakları!

Yaşasın ileri demokratik halk devrimi!

İstanbul

Çalışmalar sonuçsuz kalmıyor

Değerli yoldaşlar,
Deneyimimiz arttıkça, zorluklara daha kolay göğüs gerebiliyoruz. Yoldaşlarımız her alanda çalışmalarını sürdürüyorlar. Bu çalışmalar sonuçsuz kalmıyor, ürün veriyor.

Zonguldak'da işçiler çok huzursuz. Faşist cuntanın gerçek yüzü artık halk arasında açık düşüyor. Şu konuşmalara sık sık rastlanabiliyor: "Asker ekonomiden anlamaz", "demokrasi adına insanlara işkence yapılıyor". Herkes homurdanıyor.

Faşizm yok edilecektir.

Yaşasın TKP!

Zonguldak